

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

“It’s difficult for women to say something...”

-En kvalitativ studie av ugandiska gravida tonåringars situation.

SQ1562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp
Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits
Kandidatnivå
Termin 6, HT 2016
Författare: Hannah Andersson och Sofia Börjesson
Handledare: Viveka Enander

Abstract

Titel: “It’s difficult for women to say something...” - En kvalitativ studie av ugandiska gravida tonåringars situation.

Författare: Hannah Andersson och Sofia Börjesson

Nyckelord: Uganda, tonårsgraviditet, sexualitet, avvisande, stödsystem

Tonårsgraviditet är ett problem i hela världen, framförallt i fattiga länder. Uganda är det land i världen som har flest antal tonårsgraviditeter i förhållande till befolkningens mängd. Vår studie bygger på empiriskt material i form av intervjuer med gravida tonåringar boende på en ideell organisation samt organisationens professionella. Syftet med vår studie var att undersöka situationen för gravida tonårsflickor i Uganda ur såväl flickornas som de professionellas perspektiv. Vårt teoretiska ramverk för studien har varit utvecklingsekologi, genusperspektiv samt kris- och copingteori. Studien utgår från flickornas egna berättelser kring sin upplevda situation. Det centrala som framkom i vår studie var vikten av stabila stödrelationer för att kunna hantera situationen. Avvisande från både familj och partner var verkligheten för flickorna, något som strukturer och lagar verkade bidra till. Brister vad gäller utbildning på individnivå men även strukturnivå var också en central del i vår studie.

Ett supermegastort tack...

Vi vill först och främst tacka de flickor som deltagit i intervjuerna och delat med sig av sina livserfarenheter så öppet till oss. De har gett oss perspektiv på livet och visat vad styrka innebär. Vi vill även tacka de professionella på organisationen som deltagit i intervjuer och gjort denna studie möjlig.

Vidare vill vi tacka vår handledare Viveka Enander som stöttat oss och gett oss konstruktiv kritik trots att vi har befunnit oss långt hemifrån.

Sist tackar vi våra mammor för att de burit på oss i nio månader, fött oss med kraft och fostrat oss, något de kommer fortsätta göra hela livet. Tack till alla kvinnor i hela världen för att ni orkar vara kvinnor.

Systemskap är ledord.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställningar.....	2
1.3 Begrepp	2
1.3.1 Patriarkat	2
1.3.2 Stigma	3
2. Bakgrund.....	4
2.1 Historia.....	4
2.2 Social kontext.....	4
2.3 Kvinnors situation.....	5
2.4 Abort.....	5
3. Tidigare forskning	7
3.1 Sexualitet.....	7
3.2 Tonårsgraviditet.....	10
3.3 Att bli lämnad.....	12
4. Teoretiska utgångspunkter	15
4.1 Utvecklingsekologi	15
4.2 Genusperspektiv.....	16
4.3 Kris- och copingteori	17
5. Metod	21
5.1 Förförståelse.....	21
5.2 Metodval	21
5.3 Litteratursökning.....	21
5.4 Datainsamlingsmetod.....	22
5.5 Urval.....	22
5.6 Genomförande av studie	23
5.7 Analysmetod.....	23
5.7.1 Tematisk analys.....	23
5.7.2 Analysgenomförande	24
5.8 Reliabilitet, Validitet & Generaliserbarhet.....	25
5.9 Etiska överväganden	26
5.10 Arbetsfördelning.....	28
6.1 Vad föranledde graviditeten	29
6.1.1 Att bli lurad och tvingad.....	29
6.1.2 Sysslöshet.....	31
6.1.3 Sexualitet.....	32
6.2 Strategier kring graviditet	33
6.3 Graviditetens påverkan på de sociala stödsystemen	38
6.3.1 Reaktionen från familj.....	38
6.3.2 Reaktionen från partner	42
6.3.3 Följder av stödsystemens reaktioner	45
7. Sammanfattning	50
8. Avslutande diskussion	52
Referenser	
Bilagor.....	

1. Inledning

Tonårsgraviteter har setts som ett socialt problem världen över under lång tid. World Health Organisation (2016) beskriver hur det varje år sker cirka 16 miljoner födselar av kvinnor mellan 16 och 19 år. Det är 11 % av alla födselar i världen. De flesta sker i låginkomstländer varav länder söder om Sahara står för över 50 % av statistiken. Vidare är tonårsgraviteter kopplat till en rad problem för individen, dess närmsta familj samt samhället, främst om de förekommer i länder med låg socioekonomisk status. Flickorna som blir gravida tvingas ofta avbryta sin utbildning i förtid på grund av graviditeten. I länder med lågt utbildad befolkning är tonårsgraviteter mer förekommande och leder till omfattande konsekvenser. När majoriteten av befolkningen saknar utbildning fräntas de även möjlighet att delta på arbetsmarknaden och hämmar på så sätt landets ekonomiska tillväxt. WHO (2016) skriver vidare att mödradödligheten är högre bland unga mödrar då deras kroppar inte är tillräckligt utvecklade för att bära ett barn. Även aborter är farligare för yngre kvinnor och det är högre andel i den gruppen som väljer – eller ser sig tvingade - att utföra osäkra aborter. Flickor som blir gravida utanför äktenskap kan i många länder bli avvisade från sina familjer och utstötta från sin hemby. I de värsta tänkbara scenarierna kan en tonårsgravitet leda till döden.

Uganda har enligt FN (2013) det högsta antalet tonårsgraviteter i världen med 140 födselar per 1000 kvinnor. I rapporten “National Strategy to end child marriage and teenage pregnancy” (2015) visas statistik från Uganda Bureau of Statistics (UDHS). År 2011 var medianålder för förstagångsfödselar hos kvinnor mellan åldrarna 20-49 18.7-18.9 år. Siffran skiljer sig mellan kvinnor boende på landsbygden eller i städer. Rapporten (2015) belyser konsekvenser sprungna ur tonårsgravitet både på strukturell nivå, gruppnivå och individnivå. Tonårsgravitet anses vara en anledning till att många tvingas hoppa av skolan samt att färre flickor än pojkar fortsätter till secondary school - Ugandas motsvarighet till gymnasiet. Låg utbildning leder till ett svagt deltagande på arbetsmarknaden, minskad ekonomisk kapacitet och färre anställningsmöjligheter. Detta leder inte bara till utbredd fattigdom för det enskilda hushållet utan påverkar även landets ekonomi och tillväxt. En koppling har i rapporten (2015) gjorts mellan fattigdom, utbildning för kvinnor och tonårsgravitet. Flickor från fattiga hushåll med avsaknad av utbildning tenderar att bli gravida i större utsträckning än flickor från rika hushåll med avslutad secondary school-utbildning. Statistik från UDHS (2011) visar även att unga mödrar riskerar att dö i samband med graviditet samt löper större risk för barnadödlighet. Ogifta unga mödrar löper större risk att utsättas för stigma, skam och exkludering från familj och byinvånare. Detta kan leda till både fysisk och psykisk ohälsa hos flickan. Tonårsgraviteter påverkar således alla delar av ett samhälle, både i

Uganda och internationellt, och leder till större problematik än för den enskilda flickan och barnet.

När varken omgivande stödsystem eller struktur kan hjälpa den gravida flickan tvingas hon ofta till ideella organisationer för att kunna starta sitt nya liv som moder på ett tryggt sätt. Det är en sådan organisation som vi varit i kontakt med och som är utgångspunkten för vår forskning. Utan denna typ av organisation hade många av dessa flickors framtid varit mer oviss och de sociala konsekvenserna som uppstått ur en tonårsgraviditet hade varit betydligt större för både flickan och landet. När konsekvenser blir så omfattande på flera nivåer i ett samhälle blir det tydligt att tonårsgraviditeter är ett mångdimensionellt och komplext problem. För att öka förståelsen kring varför Uganda har ett så stort antal gravida tonåringar och effekterna det får, har vi valt att undersöka upplevelserna hos gravida flickor på en ideell organisation. Genom studien vill vi öka kunskap och förståelse kring fenomenet i en ugandisk kontext. Vi hoppas att studien ska öka förståelsen i västvärlden för hur tonårsgraviditet kan se ut i andra delar av världen. Vi anser vår studie vara relevant för socialt arbete då den belyser flertalet effekter orsakade av fenomenet och tydligt visar hur den gravida flickans situation påverkar både hennes hälsa såväl som omgivande relationer samt hur detta förhåller sig till det ugandiska samhället.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att undersöka situationen för gravida tonårsflickor i Uganda ur såväl flickornas som de professionellas perspektiv. Uppsatsen utgår från en ideell organisation som arbetar med gravida tonårsflickor i Uganda.

1.2 Frågeställningar

- Vilka omständigheter upplever intervjupersonerna har lett till flickornas nuvarande situation?
- Hur upplever flickorna sin situation och hur hanterar de den?
- Vilka omständigheter upplever intervjupersonerna leder till att flickorna är tvungna att motta hjälp av organisationen?

1.3 Begrepp

Vi vill i detta avsnitt definiera två begrepp som vi kommer använda oss av i vår analys och som är kopplade till våra teoretiska utgångspunkter som presenteras senare.

1.3.1 Patriarkat

Patriarkatet beskrivs av Payne (2008) som ett system som genom idéer och sociala relationer ger

män makt och privilegier. De relationer som formas mellan könen berövar genom patriarkala system kvinnor deras rättigheter och gör dem maktlösa samt nedvärderar deras erfarenheter. Det handlar om en dominans över kvinnor på såväl politiska som sociala, kulturella och andra arenor. Den feministiska aktivismen startade under slutet av 1800-talet som en reaktion på detta med fokus på att kvinnor skulle få politiska rättigheter samt rätt till egendom och har sedan 1960-talet utvecklats till olika synsätt som förklarar de orättvisor som finns mellan könen. I uppsatsen kommer vi även att använda begreppet genussystem som vi menar är synonymt med patriarkat.

1.3.2 Stigma

Goffman (2014) menar att varje samhälle avgör hur människor delas in i kategorier. Kategorierna innehåller egenskaper som anses vara normala och normativa för den kategorin. Den sociala miljön avgör befintliga kategorier. Inom miljön existerar det sociala spelregler som formar den typiska personen i befintliga kategorier. I mötet mellan individen och miljön tillskrivs individen en kategori, tillhörande egenskaper och normativa förväntningar - en så kallad social identitet. Den sociala identiteten innehåller personliga såväl som strukturella egenskaper. Ibland kan en individ besitta en egenskap som inte anses karaktäristisk eller önskad för kategorin. Således reduceras individen, från att ha varit normal och fullständig, till att bli en utstött människa. Då någon stämplas med oönskade egenskaper kallas det ett stigma.

2. Bakgrund

Hur vi ser på olika samhällsproblem är beroende av kontexten vi befinner oss i. Historiska, kulturella och politiska förhållanden har, liksom den aktuella samhällskontexten, betydelse för vilken uppmärksamhet som läggs på problem och hur de hanteras. Hur ett samhälle ser på ett socialt problem och hur känsligt problemet blir kan skilja sig beroende på de ekonomiska och demografiska förhållanden som också påverkar samhällskontexten (Meeuwisse & Swärd, 2013:51). Därför vill vi presentera den ugandiska kontexten genom att beskriva vilka faktorer som har format samhället och på så vis kunna förstå tonårsgraviteter som ett problem i Uganda.

2.1 Historia

Under andra halvan av 1800-talet koloniserades Uganda av Storbritannien. Landet hade innan dess byggts upp i olika typer av samhällen. I söder fanns kungadömen uppbyggda av bantufolk medan det i norr var lösare organiserade samhällen. Denna uppdelning stärktes ännu mer efter koloniseringen och fanns kvar in i självständighetsförklaringen 1962. Britterna gynnade folket i söder på bekostnad av folkgrupperna i norr genom att dels göra dem till administratörer över kolonin och dels genom att satsa mer på utbildning i denna del av landet. Uganda var vid självständigheten ett relativt rikt land tack vare den bördiga jorden och viss industri. De första åren av självständighet blev dock stormiga med flertalet statskupper. När diktatorn Idi Amin tog makten 1971 välkomnades det först av stora delar av befolkningen. Snart vändes detta dock till skräck då det beräknas att 100 000 människor dödades de första månaderna efter hans övertagande av makten. Han valde också att 1972 förklara "ekonomiskt krig" mot det utländska inflytandet och utvisade alla asiater från landet. Då det var de som skött det mesta av handel och näringsliv bröt den tidigare blomstrande ekonomin samman. 1979 stormades Kampala av Tanzaniska trupper efter att Amin året innan invaderat Tanzania. Amin flydde och ytterligare några år av oro följde tills den nuvarande presidenten, Yoweri Museveni, 1986 tog makten. Den politiska situationen i Uganda har varit fortsatt präglad av oro och Museveni har flertalet gånger ändrat lagen till sin fördel (Landguiden, 2011,2015). Landet har även en författning som garanterar frihet på en rad områden men det är i praktiken bristande. Enligt Sida (2016) har respekten för bevarandet av de mänskliga rättigheterna gradvis försämrats i Uganda vilket kunde ses när landet präglades av oro kring senaste valet februari 2016. Den sittande presidenten Museveni fängslade flera oppositionsanhängare och Kizza Besigye, Musevenis huvudmotståndare, ställdes inför rätta för landsförräderi.

2.2 Social kontext

De sociala förhållanden och levnadssätt i Uganda skiljer sig kraftigt mellan storstäder och

landsbygd. På landsbygden lever människor ett traditionellt liv medan de som bor i städerna har anammat ett mer västerländskt levnadssätt. Det sociala skyddsnätet i landet är svagt och det är ofta släkt som får ta hand om de sjuka och äldre. Uganda är ett religiöst konservativt land där den största delen av befolkningen är kristna och av dessa är en majoritet katoliker. Det utövas dock även traditionella afrikanska religioner och islam i landet (Landguiden, 2015). Information kring religion i landet skiftar från olika källor men i praktiken benämner de flesta ugandier sig själva som born-agains vilket kan definieras på olika sätt men förenklat är en del av kristendomen. Utbildning är något som värderas högt i Uganda. Grundskolan är sjuårig och blev avgiftsfri 2003. Fyra år senare blev även de två påbyggnadsdelarna om fyra respektive två år avgiftsfria. De kan jämföras med högstadiet och gymnasiet. De flesta barn börjar skolan, dock slutar sju av tio i förtid, oftast på grund av att familjerna inte kan täcka de utgifter som finns för material, skolmat och liknande (Landguiden, 2015).

2.3 Kvinnors situation

Enligt en rapport från World economic forum från 2016 gällande genusskillnader tjänar kvinnor ungefär 60 % mindre än män. I samma rapport går också att läsa att betydligt färre kvinnor än män kan läsa och skriva även om andelen flickor i skolan ökar. Kvinnors ställning i landet är bättre än i många av grannländerna men det finns fortfarande stora skillnader mellan könen. I kvalificerade yrken är lönegapet mindre och kvinnor innehar höga poster och en knapp tredjedel i regeringen är kvinnor. Även våld mot kvinnor är vanligt förekommande i landet (Landguiden, 2016).

2.4 Abort

I Ugandisk lag kan bland annat läsas att någon som försöker frammana ett missfall hos en gravid kvinna eller en kvinna som försöker frammana ett missfall hos sig själv har begått ett brott som är straffbart med fjorton respektive sju års fängelse (Uganda Legal Information Institute, 2000).

Moore, Kibombo och Cats-Baril (2013) konstaterar att det i Uganda är lagligt med abort endast i de fall där det är fara för kvinnans liv. Ändå sker det varje år ett stort antal osäkra aborter vilket utgör en stor fara för kvinnors hälsa i landet. I Moore et al. (2013) studie som berör ledares kunskap om aborter i Uganda visades att bara hälften (n=41) av ledarna visste att lagen tillät aborter i vissa fall. En fjärdedel trodde att lagen förbjöd aborter helt. Ledarna talade också om skillnaderna i tillgänglighet till aborter mellan kvinnor i städer och de på landsbygden. De talade dock inte lika mycket om de sociala konsekvenser som följer av de hårda lagarna kring abort. Det som informanterna sade handlar dels om konsekvenser för kvinnorna men också för de oönskade barn som föds in i en värld där ingen bryr sig om dem. Det var främst kvinnliga ledare som lyfte fram

sociala konsekvenser. Det fanns också en föreställning bland informanterna att det inte finns några säkra aborter och att det därför hjälper kvinnors hälsa att ha hårt reglerade abortlagar (Ibid, 2013).

3. Tidigare forskning

I det här avsnittet kommer vi presentera den tidigare forskning vi tagit del av inom det fält vi valt att studera. Forskningen berör dock sällan tonårsgraviditet enbart, utan diskuterar fenomenet som en del av tonåringars sexualitet i ett bredare perspektiv. Nedan kommer vi därför att redogöra för forskning om tonåringars sexualitet och tonårsgraviditet som en del av denna. I texten rör vi oss från det mer allmänna (tonåringars sexualitet) till det mer specifika (tonårsgraviditet) och vidare till forskning om konsekvenser av situationen. Vi har försökt tematisera forskning efter de ovan nämnda teman men då de relaterar till varandra är kategoriseringen något flytande och vissa slutsatser återkommande i flera avsnitt.

3.1 Sexualitet

I en rapport från Alan Guttmacher-institutet som utgår från ett antal tidigare studier har ungdomars sexualitet granskats i fem västerländska länder: USA, Canada, Storbritannien, Frankrike och Sverige. Länderna valdes ut med grund i ett antal kriterier för både sina likheter och olikheter med USA för att få en bred förklaring till fenomenet tonårsgraviditeter och varför det skiljer så stort mellan olika utvecklade länder. Rapporten visar att USA har mycket högre siffror på såväl tonårsgraviditeter som aborter. Författarna menar att USA har mycket att lära från de andra länderna i rapporten och att de alla kan lära något av varandra samt att andra länder utanför rapporten bör ta del av resultatet. Att siffrorna skiljer så stort mellan USA och de övriga länderna menar författarna beror på deras individualistiska syn där landets styre inte förväntas lägga sig i hur individer sköter sina liv, allra minst på området för hälsa och socialt stöd. Resultat från rapporten visar slutsatser som att den höga andelen tonårsgraviditeter i USA beror på att de är sämre än övriga länder på att använda preventivmedel. USA har en högre andel fattiga invånare vilket också skapar fler graviditeter bland unga även om andelen är högre i hela landet. De andra länderna har ett väl utbyggt system för samhällsstöd vilket USA saknar på grund av den individualistiska synen. Något som kännetecknar de länder som har en låg andel tonårsgraviditeter och sexuellt överförbara sjukdomar är god kunskap kring ungdomars sexualitet samt en social acceptans kring densamma. En till faktor är tillgängligheten till preventivmedel och institutioner för bättre sexuell hälsa. Med detta menas att ungdomar vet var de kan få denna typ av information, att det inte ses som stigmatiserande att söka hjälp samt att det ska vara billigt eller gratis (Darroch, Frost & Singh, 2001). Vi anser att även om rapporten har några år på nacken är det lika aktuellt idag. Vi menar också att de problem som finns i USA förklarar deras problem med tonårsgraviditeter och kan även appliceras på den ugandiska kontexten. Vikten av utbildning nämns som en viktig faktor i rapporten och är också något som undersökts i den Ugandiska kontexten vilket presenteras nedan.

Ann-Maree Nobelius (2014) skriver i sin studie om hur ungdomar i Uganda efterfrågar mer sex- och samlevnads kunskap. Studien utgår från intervjuer med fokusgrupper där ungdomar i olika åldersgrupper får diskutera frågor kring sexualitet och sexualkunskap. Intervjuer har även gjorts med ungdomarnas föräldrar. Fokus var att förklara det höga antalet ungdomar i åldrarna 13-19 år som drabbats av HIV. Det framkommer i studien att ungdomarna efterfrågar mer kunskap kring sexualitet och att den sprids på ett annat sätt än den görs i nuläget. Att gå till en klinik för information är utpekande och stigmatiserande. Kyoheirwe Muhanguzi och Ninsiima (2011) genomförde en liknande studie med slumpmässigt utvalda skolungdomar mellan 15-19 år. Studien var kvalitativ och genomfördes genom intervjuer och diskussioner i fokusgrupper. I Uganda är det vanligt med tonårsgraviteter och sexuellt överförbara sjukdomar vilket enligt författarna tyder på att sex- och samlevnadsundervisningen i landet är undermålig. Resultaten visade också att ungdomar anser att sex- och samlevnadsundervisningen är för teoretisk, att lärare censurerar informationen och att undervisningen ser väldigt olika ut mellan könen. Författarna har studerat hur undervisning kring sexualitet ger positiva följder för ungdomar. De menar att en bättre sex- och samlevnadsundervisning kan leda till mindre riskfyllt beteende vilket leder till färre tonårsgraviteter och lägre nivåer av sexuellt våld. Syftet med studien var vidare att belysa vikten av adekvat sex- och samlevnadsundervisning som är relevant och jämställd. Sex- och samlevnadsundervisningen bör vara utformad kring hur flickor och pojkar faktiskt tänker.

Skolans roll för att skapa sig ett bättre liv är något som ungdomarna i Nobelius (2014) studie talar om. Det är mer ödesdigert för en flicka som går i skolan att bli gravid än för någon som inte har råd att gå i skolan. I samband med det nämns även aborter. Det är i Uganda enligt lag förbjudet om det inte är fara för kvinnans liv men utförs olagligt och därmed ofta osäkert vilket ibland leder till döden för unga kvinnor. Det framkommer att det är vanligare bland de flickor som går i skolan som anser att de har en chans till ett bättre liv att vilja utföra en abort medan flickor som inte går i skolan är mer negativa till abort. Den som inte går i skolan har kanske ingen bättre framtidsutsikt än att producera barn och ta hand om en familj. Studien berör också det faktum att Uganda är ett religiöst land och kyrkans roll som utbildare i sexualkunskap. Det predikas om avhållsamhet före äktenskap men även om människors ansvar är att producera barn.

Kyoheirwe Muhanguzi och Ninsiima (2011) beskriver hur flickor får lära sig mer kring graviteter och hygien än pojkar vilket leder till att ansvar kring ämnena tillskrivs flickor. De kvinnliga lärare som intervjuats anser att det är för lite information till pojkar om vissa delar kring sexualitet och relationer vilket de tror leder till mer våld i relationer, fler separationer och ökad ojämställdhet i samhället. Det framkommer att både pojkar och flickor, trots att återhållsamhet förespråkas, har sex.

Därför anser artikelförfattarna att undervisning i sexualkunskap i Uganda måste revideras för att gynna ungdomar i landet på bästa sätt. De har tagit fram några förslag på hur de kan göra utbildningen bättre genom till exempel mer jämställd utbildning, fokus på empowerment och fler exempel från verkliga livet. De beskriver vikten av att förstå hur sociala konstruktioner skapar föreställningar om kvinnlighet och manlighet i samhället vilket skulle hjälpa till med att komma åt några av de sexuella problem som finns bland tonåringar.

Nobelius (2014) menar att ungdomarna i hennes studie inte vill bli gravida men är precis som ungdomar i en västerländsk kontext sexuella och vill kunna ha säkert sex. Det ugandiska samhället är villigt till förändring men författaren menar att de måste arbeta utifrån de förutsättningar som finns på plats och inte bara applicera västerländska metoder i den ugandiska kontexten. Slutsatsen som dras är att information och utbildning är nyckeln till att lösa sociala problem så som tonårsgraviditeter. Detta är en slutsats som även kan rönas i studien av Kyoheirwe Muhanguzi och Ninsiima (2011). Utbildning är viktigt, och att utveckla samt förändra på strukturell nivå är nödvändigt för att förändra situationen för de enskilda individerna.

Corcoran (2000) använder Bronfenbrenners teori om utvecklingsekologi för att förklara de faktorer som på makro-, meso- och mikronivå formar tonåringars sexualitet. De faktorer som beskrevs var många och omfattande. På makronivå fokuserades det på socio-ekonomisk status. Det innebar inkomst, föräldrars anställning och utbildning. Det finns även ett fokus på etnicitet men snarare i förhållande till hur strukturen ser ut kring olika etniciteter. Etnicitet påverkas av ekonomiska och kulturella omständigheter och formar således individen tillhörande en viss etnicitet. Normer i segregerade områden påvisade ett samband mellan mindre konservativa attityder kring sexualitet. Även trångboddhet kunde leda till att individen påverkades av moderns och syskons sexuella beteende. På mesonivå återfinns faktorer kopplat till utbildning som frånvaro i skolan, akademisk nivå, hur nöjd individen var med skolan eller om denne hade hoppat av. På mesonivå återfinns även familjens struktur och funktion. Kopplat till familjestruktur var vilka familjeförhållanden individen påverkats av som skilda eller ensamstående föräldrar. Att vara ensamstående skiljde sig även om det var en separation eller om ena föräldern avlidit. Familjestruktur ansågs även ha betydelse i förhållande till tidpunkten för separationen (oavsett avliden eller inte). Familjefunktion härleder till om uppfostran varit strikt med många regler, om uppväxten påverkats av religiösa värderingar och om föräldrarna närvarat. Till exempel om föräldrarna är frånvarande kan kamratgrupper komma att få större betydelse. Det fanns även ett mönster i att pojkar ofta påverkades av moderns sexuella beteende medan flickor påverkades starkare av moderns attityder och värderingar kring sexualitet. På mikronivå ansågs det svårt att påvisa alla individuella faktorer som kan forma en persons

sexualitet. Något som lyftes fram var självkänsla, stress, depression och framtidstankar.

3.2 Tonårsgraviditet

Hertfelt Wahn, Nissen och Maina Ahlberg (2005) lyfter fram perspektiv och upplevelser hos 20 blivande och nuvarande tonårsmödrar i Sverige mellan 15-19 år genom intervjuer. Författarnas analys resulterade i tre teman: vad som föranlett graviditeten, upplevelsen av att vara gravid/mamma samt tonåring och vikten av stödrelationer. Det som oftast lett till graviditeten var ambivalens till preventivmedel, att inte vilja utföra abort, avsaknad av framtidsmöjligheter, viljan att ha något som är ens eget som inte försvinner och graviditeten som det enda meningsfulla i livet. Många av informanterna kom från familjer med historia av tidiga födslar och vissa såg barnet som en flykt från ett olyckligt och/eller våldsamt hem. Ibland var graviditeten vald, ibland inte.

Upplevelsen av att vara gravid/mamma samt tonåring sågs som en stor förändring oavsett om det var positivt eller negativt. Det sågs som en övergång till ett mer vuxet och ansvarsfullt liv med nya vanor medan gamla vanor försvann. Informanterna talade även om nya sociala nätverk och många sammanhang som försvann i och med graviditet eller födsel. Många angav graviditeten som ett psykologiskt krav, att bli fast i en situation och känslor av depression, oro, skam, förvirring och dömande utifrån. Graviditeten ledde till en ekonomiskt ändrad situation där flertalet fick förlita sig på föräldrars eller pojkvänners försörjande och socialt stöd vilket ledde till känslan av att vara beroende av andra. När det talades om vikten av stödrelationer var det fokus på förståelse och rätt hjälp. Informanterna upplevde ofta att de tvingades till hjälp utan att förstå varför, att de själva inte alltid förstod vad de hade för hjälpbehov samt en vilja att ha människor runt sig som förstod ens situation. Många förlitade sig på sin egen moder, socialarbetare eller barnmorska. Informanterna upplevde även att många i deras nätverk försvann efter graviditet och födsel.

Dufåker, Ghazinour och Jana Saim (2014) beskriver ogifta malaysiska tonårsmödrars upplevelse av deras föräldrar och partners reaktioner på graviditeten. Författarna utförde intervjuer med 17 ogifta mödrar mellan 12-18 år som då befann sig på ett skyddshem ("shelter house"). I många asiatiska länder är utomäktenskapliga graviditeter en moralisk överträdelse och det malaysiska samhället stigmatiserar ogifta tonårsmödrar. Synen på den ogifta gravida kvinnan som skamlös och familjen som dysfunktionell för att de inte lyckats kontrollera henne leder till att många försöker dölja graviditeten för utomstående. Det är vanligt att de gravida flickorna får bo på skyddshem, avsluta sin utbildning eller tvingas gifta sig med fadern till barnet. I det malaysiska samhället är abort olagligt, precis som i Uganda. Vi ser hur samhället i Malaysia likt Uganda kräver speciella skyddshem och organisationer för att bistå denna grupp med stöd vilket tyder på strukturella brister för utsatta individer.

Hertfelt Wahn et al. (2005) fann att det för gravida tonåringar medföljer flertalet hälsoaspekter kopplat till fysiska, psykiska, sociala och ekonomiska omständigheter. Flertalet tonårsmödrar upplever en känsla av hjälplöshet, dålig självkänsla samt socioekonomiska svårigheter då många saknar utbildning. Tonårsgraviditeter blir således både en psykosocial fråga och en genusfråga. Artikelförfattarna diskuterar om historien av tidiga födslar inom familjer hos de intervjuade leder till en internaliserad kvinnoroll som reproduceras och att denna kvinnoroll blir en form av ett kulturellt mönster som orsakar flertalet tonårsgraviditeter. De vidhåller även att tonårsmödrar blir en marginaliserad grupp då de går mot normen och ofta drabbas av sociala och ekonomiska svårigheter.

UNICEF (2015) har i samarbete med FN:s medarbetare, ministrar i Uganda, lokala och utländska NGO:s (non government-funded organisations) samt flera andra parter sammanställt ett nationellt ramverk rörande hur Ugandas regering arbetar med att komma till bukt med barnäktenskap, tonårsgraviditeter och alla former av våld gentemot flickor i samband med dessa fenomen. Den omfattande rapportens nyckelfokus inkluderar förbättrade policyer och lagar för att skydda barnens rättigheter, förbättrad tillgång till sexual- och reproduktionskunskap, utbildning och barnskydd. Rapporten syftar även till att stärka båda könen genom essentiell kunskap för att de ska kunna uppmärksamma tidiga äktenskap och tonårsgraviditeter som ett övergrepp av deras rättigheter. Den tar även upp koordinering och utvärdering samt övervakning av de handlingsplaner som nu finns för att kunna införliva den nationella strategin. Databasinsamlingen är omfattande och härstammar exempelvis från granskning av:

- regeringens policyer och lagar som ska skydda barn
- dokument som ska implementera ingripanden för att stärka kvinnor och flickor
- litteratur rörande barnäktenskap
- instanser som ska implementera program för att åtgärda fenomen som ska stärka kvinnor, barn, flickor och de omfattande konsekvenser det får att en majoritet av befolkningen försvagas

Sammanställningen som gjorts har tagits fram utifrån att ansvar och faktorer på olika nivåer samspelar för att skapa och påverka ett barns livslopp. Det inkluderar risk- och skyddsfaktorer från flertalet områden. Tanken om detta komplexa samspel av individuella, socio-kulturella och politiska faktorer i miljön som ger möjlighet för barnäktenskap grundar för större förståelse kring problemet (2015).

3.3 Att bli lämnad

Jewkes och Ndunas (2012) studie syftar till att belysa kvinnors upplevelse av när fäder till deras barn förnekar och ifrågasätter sitt faderskap. Det finns endast ett fåtal studier gjorda på detta område vilket författarna menar visar på en normalisering av nekat faderskap och avsaknad av fadersfigur. Det empiriska materialet härstammar från en större studie om ungas oro och svårigheter i Östra Kapprovinsen i Sydafrika. Artikeln är baserad på tre kvinnors intervjuer som i tidigare samtal berört ämnet ”förnekat faderskap”. Jewkes och Nduna (2012) lyfter fram att tidigare forskning tyder på att mannens nekande och ifrågasättande av kvinnans graviditet ofta är baserat på en tveksamhet av kvinnans trovärdighet och moral, som otrohet och illvilliga intentioner, något som även framkommer i deras studie.

Nobelius (2014) studie lyfter också frågan kring pojkar som förnekar faderskap och varför detta är vanligt förekommande. En anledning är att det enligt ugandisk lag är förbjudet att ha sex med en flicka under 18 år. Att göra en flicka gravid innebär därmed en risk att hamna i fängelse även om mannen är villig att ta ansvar för sina handlingar. Detta har lett till att en del förnekar faderskap av rädsla att bli fängslade. Den lag som skulle skydda kvinnor leder istället till att de blir ännu mer utsatta.

Jewkes och Nduna (2012) talar om genusskillnader och menar att mödrarnas reproduceringsroll startar från tidig ålder och upptar cirka 15-25 år av kvinnans liv. Ensamstående mödrar ges därför inte möjlighet till delaktighet inom utbildning eller inkomstbaserade aktiviteter. De fann att kulturen formad av ett starkt patriarkat förklarar fenomenet ”utomäktenskapliga graviditeter som lett till nekat faderligt ansvar” genom att beskylla kvinnan som enda ansvarig för graviditeter och avsaknad av hjälp blir ett straff för graviditeten. Få möjligheter till att utföra abort, lämna sitt barn för adoption och DNA-test kan ses som ett strukturellt straff för tonårsmödrars promiskuitet och ter sig som urtypen för samhällsliga negativa tankar om tonårsgraviditeter. Negativa effekter hos dem som drabbats av fenomenet syns ofta hos kvinnor och barn under hela livet. Effekterna orsakade av nekat och ifrågasatt faderligt ansvar leder hos kvinnor till flertalet psykiska, fysiska och sociala påfrestningar, även i andra kontexter. Bland annat kan effekterna bli tung medicinering mot psykisk ohälsa, gömda och farligt utförda aborter samt känslor som kan uppstå då kvinnan- mot sin vilja- stämplas som promiskuös. Författarna menade även att rättsligt stöd när en fader registreras samt i en tvist om faderskap kan ses som en symbolisk akt för kvinnor och barn, även om det inte leder till straff eller ekonomisk skyldighet.

Jewkes och Nduna (2012) lyfter fram tre kvinnors upplevelse då fäderna till deras barn nekat ansvar eller ifrågasatt sin fadersroll. Berättelserna visar att den familjära, ekonomiska och sociala kontexten tyder på att mycket ansvar vilar på kvinnan och kvinnans familj. Informanterna berättade om att känna sig arg, sårad, ledsen, tankspridd och till följd av detta få huvudvärk, sömnproblem, kroppslig värk och självmordstankar. Även Dufåker et al. (2014) problematiserar de negativa effekterna av utomäktenskapliga tonårsgraviteter utifrån den malaysiska kontexten. Likt andra studier lyfts många omständigheter fram kring både känslomässiga effekter och en försämrad socio-ekonomisk situation. Många av informanternas upplevelser delas med gravida tonåringar världen över. Vanligt återkommande teman är traumatisering, depression, ekonomisk utsatthet, lägre utbildningsnivå, försummelse, missgynnande förhållanden, familjekonflikter samt stark känsla av skam. Dufåker et al. (2014) fann även att gravida tonåringarna till en början försökte dölja sin graviditet för att undvika att bli avvisade då utomäktenskapliga graviditeter anses vara skamfullt. När graviditeten väl var rönt avvisade familjen ofta dottern, pojkvännen nekade ansvar och hans familj erbjöd inte hjälp. Informanterna kände sig även hämmade att ta egna beslut. De tvingades ofta rymma för att undvika aborter eller tvingades att utföra aborter genom osäkra metoder.

Dufåker et al. (2014) fann flera tendenser till psykisk och fysisk ohälsa. Vanligt återkommande känslor var förödmjukelse, ovärdighet, chock, inkapabla att fatta beslut, ambivalens inför beslut samt att vara fångad i en ohållbar situation. Dessa känslor uppstod ofta av upplevelsen att ha brutit mot religiösa såväl som kulturella regler. En av informanterna i studien valde att hoppa ut från ett tvåvåningshus för att få missfall, allt för att slippa de känslor och händelseförlopp som uppstår när graviditeten blir en öppen fråga. Jewkes & Nduna (2012) påvisar även konsekvenser hos gravida tonåringar som lämnas av sin partner. Effekter av att bli lämnad kan hos flickorna vara depression och att barnet inte har en fader enligt lagen. Sydafrika har inget lagligt krav på fadern ska identifieras därav saknas politiska verktyg som dokument, journaler och födelseattester som i sin tur ska stärka vikten av att lagligt identifiera en fader. När fadern inte registreras bidrar det till normalisering av ”faderlösa” barn som saknar både ekonomiska och familjära rättigheter. Avsaknad av statligt ingripande föder normalisering och leder även till synen på kvinnan som individuellt ansvarig. Författarna kritiserar också att även forskare ofta utgår ifrån att kvinnan är individuellt ansvarig.

Sammanfattningsvis ser vi hur forskning kring tonåringars sexualitet, oavsett kontext, tyder på att det inte skiljer sig kring hur sexuella relationer inleds utan vilka konsekvenser sexualiteten får. Det finns faktorer som påverkar vad effekten blir när tonåringar är sexuella samt hur sexualiteten och situationen hanteras. Den tidigare forskning som berör tonårsgraviteter visar på många likheter

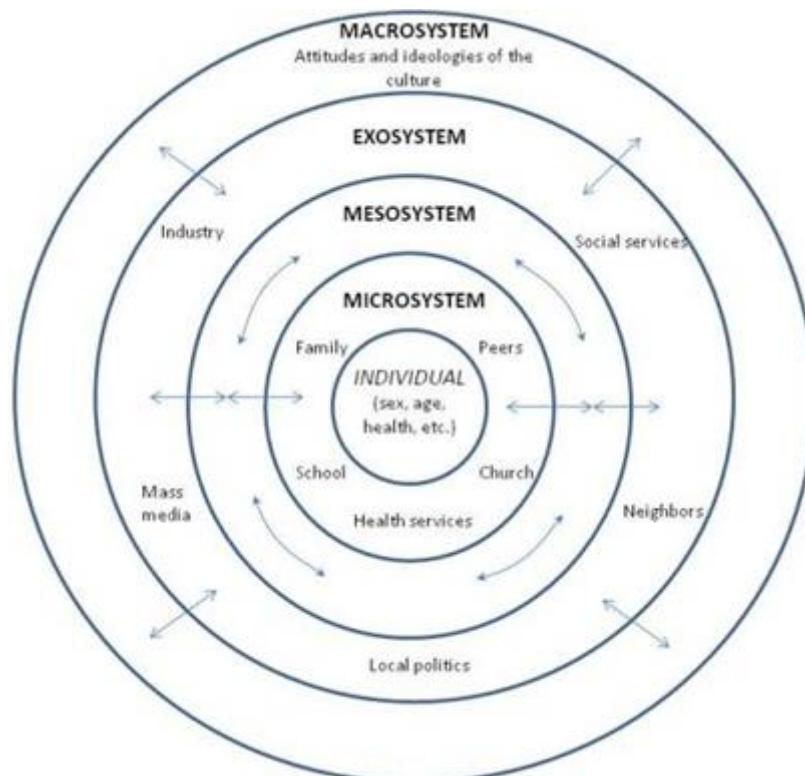
trots att forskningen utgår från olika sammanhang. Det kan ofta härledas till negativa effekter både känslomässigt och praktiskt. Främst verkar flickornas socio-ekonomiska status påverkas då få avslutar sin utbildning och inte kan ta del av inkomstbaserade aktiviteter. I många kontexter finns ett stigma kring utomäktenskapliga graviditeter hos tonåringar, något som främst verkar påverka flickorna och inte pojkarna. I samband med stigmatiseringen upplever gravida flickor känslor av skam, skuld, konflikter med familj och till följd av detta en möjlig krissituation. Trots att UNICEFs rapport (2014) påvisar både individuella och strukturella konsekvenser kring fenomenet tonårsgraviditet i Uganda saknas det ett perspektiv från flickornas egna upplevelser. Vi hoppas med vår studie kunna belysa en del av problematiken och fylla en kunskapslucka inom området.

4. Teoretiska utgångspunkter

Den insamlade datan kommer analyseras utifrån Bronfenbrenners utvecklingsekologiska modell, ett genusperspektiv samt kris- och copingteori. Utvecklingsekologin syftar till att förklara de samspelade omständigheter och faktorer som lett till intervjupersonernas nuvarande situation. För att förklara hur problem som dessa kan uppstå vill vi koppla ihop utvecklingsekologin med ett genusperspektiv då vi anser att anledningen till att flickorna hamnar i denna situation baseras på det patriarkala system som Uganda är uppbyggt kring. För att förklara hur intervjupersonerna hanterar situationen kommer kris- och copingteori vara behjälplig. Vi menar att flickorna vi har intervjuat hamnat i någon form av kristillstånd till följd av graviditeten och dess efterverkningar och hanterar situationen genom olika copingstrategier.

4.1 Utvecklingsekologi

Andersson (2013:202) skriver om utvecklingsekologin som är en teori om mänsklig utveckling utarbetad av den amerikanske forskaren Urie Bronfenbrenner. Han ville påvisa att utveckling är sammanhangsbaserat och påverkas av samspel och interaktion med olika omgivningsfaktorer. Vi kommer använda oss av den modell Bronfenbrenner utvecklat för att beskriva hur viktiga faktorer på olika nivåer samverkar och påverkar flickornas liv. I modellen återfinns fyra analysnivåer. Dessa ligger inte hierarkiskt över varandra utan omsluter snarare varandra för att visa på ett samspel. Det finns flera sätt att visa modellen men här är ett exempel:

Denna modell har skapats för Wikipedia (2012) och passar för att förklara utgångspunkten för vårt arbete. I mitten återfinns individen i dess närmiljöer. På mikronivå finner vi interaktionen mellan individen och dennes närmiljöer så som familj, skola och kyrka. På mesonivå visas interaktionen mellan dessa närmiljöer och de integrerar i sin tur med förhållanden utanför individens vardagsmiljö, på exonivån. Det innebär till exempel skolan och kyrkans organisation, kommunala resurser och lokalpolitik som indirekt påverkar individens utveckling. På makronivå återfinns hur allt detta samspelar med samhällsförhållanden, normer och värderingar på nationell nivå (Andersson, 2013:204).

Första gången Bronfenbrenner presenterar sin teori är i boken "The ecology of human development" från 1979. Det framgår att det inte bara är en modell som betraktar mänsklig utveckling utan som även anger ett sätt att bedriva forskning i miljön människor befinner sig i. Bronfenbrenner menar att, trots att det kan verka självklart inom social- och beteendevetenskap att mänsklig utveckling är en produkt av den interaktion som sker mellan människan och dennes omgivning, det i praktiken fokuseras mer på personen än den omgivning som denne befinner sig i. Han menar att det glöms bort att människan sätter avtryck på sin omgivning. Omgivningen är inte statisk och det är ett pågående samspel där individen blir påverkad av olika variabler i sin omgivning som till exempel klassbakgrund, men där även individen ger mening och innebörd till olika fenomen (Andersson, 2013:205).

4.2 Genusperspektiv

I det västerländska samhället ses kön som ett kulturellt begrepp som gör skillnad på män och kvinnor. Vi anses ha olika psykologiska och beteendemässiga egenskaper som kan förutses utifrån vårt sätt att reproducera, alltså utifrån vårt biologiska kön. Samhällets struktur är det som anses vara anledningen till dessa skillnader som ger konsekvenser både psykologiskt, beteendemässigt och socialt. West och Zimmerman (1987) menar dock att kön skapas genom interaktion, en produkt av socialt "görande", något som visas upp som naturligt trots att det är en social handling.

West och Zimmerman (1987) myntade i en klassisk artikel begreppet "doing gender" som ofta i svenskan översätts till att "göra kön". Med engelskans "gender" menas kön ur ett socialt och kulturellt perspektiv och inte ett biologiskt. I svenskan började "gender" översättas till "socialt kön". Detta är dock en översättning som Hirdman (1988) menar blir otillräcklig då "socialt" är ett utnött begrepp. Hon anser istället att "genus" är ett bättre alternativ då det är en översättning som

visar att det handlar om det kulturellt gjorda könet, precis som "gender". Hirdman (1988:51) föreslår att genus används för att sätta "namn på den alltmer komplicerade kunskap vi har om 'manligt' och 'kvinnligt', vår allt större förståelse av hur manligt och kvinnligt 'görs'". Detta stämmer väl överens med West och Zimmerman och därför har vi valt att använda begreppet genus snarare än begreppet kön.

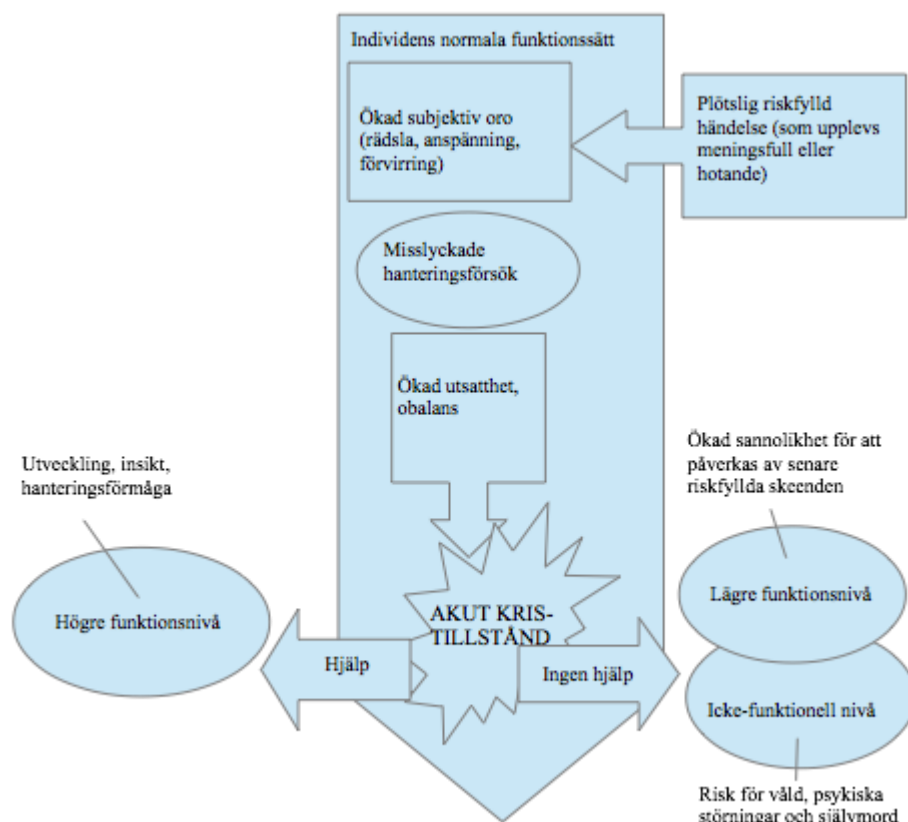
Att "göra genus" är en rad olika sociala aktiviteter som syftar att uttrycka manlighetens och kvinnlighetens naturer. West och Zimmerman (1987) menar att det är individer som "gör" genus men att det samtidigt handlar om något som skapas i interaktion med andra. Det är därför inget som tillhör individen eller stannar där utan blir något som legitimerar den mest fundamentala uppdelningen av samhället. Hirdman (1988) beskriver denna uppdelning som del av ett system som hon kallar genussystemet. Hon beskriver hur det finns två logiker i genussystemet, dels isärhållandet av könen och dels etablerandet av den manliga normen. Det är genom isärhållandet av könen som den manliga normen legitimeras. Den manliga normen skulle kunna uttryckas som den generella underordningen av kvinnor. Hon menar vidare att begreppet genussystem är användbart för att problematisera det systematiserade med genus. Det är en ordningsstruktur av kön och en grundläggande ordning som är en förutsättning för andra sociala ordningar.

Vi har valt att kombinera West och Zimmermans begrepp "doing gender" med Hirdmans begrepp genussystem därför att de sammantaget visar hur genus ständigt görs, men samtidigt sker på ett systematiserat sätt vilket skapar vad Hirdman kallar genussystem. Med andra ord kan genussystem förklaras som ett patriarkat, vilket är ett begrepp vi presenterat tidigare. Trots att dessa artiklar presenterades för ett antal år sedan anser vi att de fortfarande är aktuella. Vi ville gå tillbaka till begreppen "doing gender" och genussystems källor och valde därför att använda oss av Hirdman samt West och Zimmermans ursprungliga artiklar.

4.3 Kris- och copingteori

En kris kan ses som en händelse eller upplevelse som för individen ter sig som en outhärdlig svårighet där dennes befintliga resurser och handlingsstrategier inte är tillräckliga (Payne, 2008:160). En kris kan vara av offentligt eller personligt slag. En personlig kris kan dock bli offentlig och innefatta konsekvenser som tar offentligt uttryck, likväl som den offentliga krisen kan bli en personlig kris (Ibid, 2008). Exempelvis när gravida tonåringar tillkännager deras graviditet i en ugandisk kontext vilket i många fall leder till avvisande, skam, stigma och skuld. Vid fall av avvisande från partner kan detta bli öppet för grannskapet vilket leder till förödmjukelse, förnedring och kränkning. I Uganda får det även politiska konsekvenser när det inte finns ett system för att

hantera dessa situationer.

Modell ur Payne (2008:159)

Modellen ovan beskriver hur ett kristillstånd kan komma att uppstå. När en individ utsätts för en händelse som skapar känslor förknippade med oro och rädsla försöker denne hantera situationen med hjälp av hanteringsstrategier som tidigare fungerat. Om situationen inte kan hanteras kan följden bli ett akut kristillstånd. Det kan leda till ett starkt förvirrat känsloregister, kroppsliga besvär samt oberäkneligt beteende. Det oräkneliga beteendet kan vara uttryck för användning av hanteringsstrategier (Payne, 2008:158).

Ett annat ord för hantering är coping och ur kristeori har olika coping-teorier tagits fram. Coping definieras av Lennéer Axelsson (2010:71) på följande sätt: "Coping innebär ett försök att minska fysisk och psykisk smärta som är kopplad till negativa livshändelser. Framgångsrik coping minskar smärtan". Lennéer Axelsson (2010) skriver vidare att individen som upplever ett kristillstånd väljer copingstrategier baserat på hur denne uppfattar, identifierar, tolkar, bedömer och värderar krissituationen. Vid händelse av en krissituation görs det en första bedömning av det upplevda hotet

som följs av en närmare bedömning- hur ser copingresurserna ut i förhållande till copingstrategier som krävs? Tidigare erfarenheter och kunskap påverkar både uppfattning av situation samt bedömning. Detta leder således till olika reaktioner vid kriser samt hur individen hanterar situation. Valda copingstrategier och bedömning samt inställning gentemot krisen kan även påverkas av hur det sociala stödet ser ut.

Copingstrategier är de inre och/eller yttre aktiviteter som en person använder för att bemästra, tolerera eller lindra sitt lidande. Att anta copingstrategier ska se till att reglera känslor, skydda självkänsla, skapa social interaktion och lösa problem. Då det finns olika definitioner och benämningar över olika strategier kan det bli svårt att få en helhetsblick över begreppet. Lennéer Axelsson (2010) nämner dock vanligt förekommande copingstrategier som framkommit i tidigare forskning:

- Konfrontativ coping.
- Flykt/undvikande coping
- Distansering.
- Distraktion.
- Ältande/grubbel.
- Hjälplöshet.
- Socialt tillbakadragande.
- Självkontroll.
- Känsloreglering.
- Ansvarstagande.
- Sökande efter socialt stöd
- Informationssökning samt kommunikation och förhandling.
- Planerad problemlösning.
- Positiv omtolkning/omvärdering.

(Lennéer Axelsson, 2010:74).

Vi har valt dessa perspektiv för att förklara de olika aspekterna i flickornas liv som skapar den situation de befinner sig i. Utvecklingsekologin hjälper oss att finna faktorer på flera nivåer som tillsammans skapar de strukturer som finns runt flickorna. Genussystemet är ett av de strukturella system som omger flickorna som tydligt påverkar dem och skapar andra omgivande system. Vi anser att det är viktigt att lyfta fram hur strukturer hjälper till att skapa flickornas handlingsmönster.

Situationen som de befinner sig i kan liknas vid en kris och vi vill därför använda oss av kriteori och copingteori för att se vad som kan hjälpa dem att hantera det som strukturerna skapar i deras närmiljö. Vi anser att dessa teorier tillsammans skapar en grund för att kunna analysera vårt material.

5. Metod

5.1 Förförståelse

Vår förförståelse inom området kommer dels från utförd verksamhetsförlagd utbildning i Uganda, dels från fem avslutade terminer på socionomprogrammet. Vi inledde uppsatsarbetet med olika förförståelse gällande Uganda då en av oss bott i landet under en termin medan den andra kom först för att skriva uppsatsen. Att en av oss redan hade varit i landet hjälpte i kontakten med intervjupersonerna. Kommunikationen blev lättare och det hjälpte även för att snabbare skapa ett förtroende så att flickorna blev bekväma med att öppna sig. Vi har försökt ha ett öppet förhållningssätt och bortse från det vi trodde oss veta och antog att intervjupersonerna skulle svara. Trots det så är vi medvetna om att vår förförståelse kring ämnet har gjort att vi redan innan studien haft en idé om vilka resultat som kommer visas.

5.2 Metodval

Då syftet med studien är att undersöka gravida tonårsflickors upplevelse av sin situation i deras kontext ansåg vi att en kvalitativ forskningsmetod var lämpligast. Kvale (2009:17, 41) menar att kvalitativ forskning söker förstå världen ur intervjupersonernas perspektiv och finna mening i deras erfarenheter. Forskaren vill visa och få förståelse för intervjupersonernas vardagsvärld genom de intervjuades perspektiv.

Vi har arbetat utifrån ett induktivt tillvägagångssätt, något som är vanligt inom kvalitativ forskning. Det innebär att vi har gått från empiri till teori snarare än tvärtom. Vi är dock medvetna om att det, enligt vissa, är omöjligt att genomföra en studie helt induktivt då förståelse sällan saknas inom valda forskningsområde (David & Sutton, 2016:102).

5.3 Litteratursökning

Vi har med hjälp av Göteborgs universitetsbibliotek sökt i databasen ProQuest där vi funnit artiklar som varit passande för kapitlet tidigare forskning. För att få fram viss information om Ugandas historia, kontext och bakgrund tog vi hjälp av landguiden. Då vår forskning ägt rum utomlands och vi sökte forskning som främst från Uganda gjorde vi endast sökningar på engelska där vi använt oss av sökorden "teenage pregnancy" "adolescent pregnancy" "Uganda" "rejection" "youth" "abuse" "mother" "abstaining" "sexuality" och "abortion". Vi har använt sökorden i olika kombinationer och med asterisk efter orden för att få med fler ändelser som till exempel: "Teen* OR adolescen* pregn* in Uganda".

5.4 Datainsamlingsmetod

Utifrån studiens syfte ansåg vi att intervjuer lämpade sig som metod för att få informationen vi ville ha. Vi kände oss bekanta med samtalsmetoder och hade god kunskap om området, och framställde en intervjuguide med frågor vi ville ställa till flickorna. Vi använde oss av ostrukturerade intervjuer vilket innebär att vi inte strikt följde vår intervjuguide utan använde den mer som en mall. Vi ställde frågor som besvarades och i vissa fall ledde till följdfrågor och fokus på ett annat ämne än det vi antagit från start. Det innebär att alla frågor inte ställdes men även att samtalsämnen vi inte tänkt på dök upp. För att ge utrymme till intervjupersonernas egna upplevelser och tankar samt rätt till självbestämmande över den information de vill dela, har vi försökt inta ett öppet förhållningssätt när vi utfört intervjuerna. Därav gavs flickorna chansen att själva välja den historia de ville dela. Att låta intervjupersonen föra dialogen innebar även ett försök att få djupvaliditet i intervjun (David & Sutton, 2016:114).

5.5 Urval

Vi bestämde oss att genomföra vår studie i Uganda. Organisationen där den ena av oss utförde sin VFU fanns till vårt förfogande. Urvalet har baserats på att vi fick samtycke av organisationen att utföra intervjuer med flickorna som vid tidpunkten för intervjuerna var inneboende. Vi besökte organisationen en gång innan vi skulle genomföra intervjuerna för att presentera studiens syfte, vilka frågor vi ville ställa och se vilka som ville delta. För att flickorna skulle kunna ge samtycke till att delta i studien fick de skriva upp sig på en lista efter vår presentation. Detta resulterade i att vi intervjuade åtta av tio flickor. Vi valde även att intervju de två i personalen som var tillgängliga för tidpunkten av utförda intervjuer för att få med en professionell synvinkel på problematiken. Anledningen till att vi valde att intervju professionella var att vi ville få information om organisationen samt dess koppling till Ugandas kontext.

Intervjupersonerna är flickor mellan 16-19 år som har blivit gravida. Flickorna är från slumområden i Kampala med undantag för en flicka som är från en by i västra Uganda. De flickor vi har intervjuat var gravida eller hade fått barn senast två veckor före intervjutillfället. Två professionella på organisationen har intervjuats. Den ena professionella har arbetat på organisationen i tre år och avslutar just nu sin andra universitetsutbildning som kurator. Den andra professionella har arbetat på organisationen i nästan ett år och blev utexaminerad kurator i mars 2016.

Enligt David och Sutton (2016:141-144) är urval starkt bundet till forskningsämne samt studiens syfte. Kvantitativa metoder, till skillnad från kvalitativa, kräver ett större urval av

undersökningsspersoner. Forskaren ska kunna ge goda skäl till vald metod och låta metoden avgöra det mest lämpade urval. Vi fick anpassa oss efter det urval som fanns tillgängligt.

5.6 Genomförande av studie

När vi valt det område vi ville utföra studien inom beslutade vi oss för att använda intervjuer som metod och utformade en intervjuguide baserat på förkunskap om vilka ämnen som vanligtvis dyker upp i samtalssituationer på organisationen. Vi kontaktade organisationen för att få samtycke till att utföra intervjuer. Efter samtycket besökte vi organisationen och bad en av de professionella översätta vår presentation då alla boende inte förstod engelska. Vi berättade att vi kom från Sverige, Göteborgs universitet och ville utföra intervjuer för vår kandidatuppsats. Intervjuerna skulle handla om de omständigheter som lett dem till organisationen och frågorna kunde komma att bli av personlig karaktär. Efter presentationen bad vi dem skriva upp sig på en lista om de ville delta, om de ville utföra intervjun på engelska eller med tolk samt med oss båda eller en av oss. Vi var tydliga med att intervjuens längd kan variera och att dem kan välja att avbryta delaktighet eller avböja att besvara frågor. Flickorna fick även information om att både de och organisationens namn kommer vara anonyma. Vi berättade även för dem att uppsatsen skulle skrivas på svenska vilket innebar att de inte kunde ta del av det vi skrivit.

Vi bestämde med organisationens ledning tre dagar under en vecka när vi kunde genomföra intervjuerna utan att störa deras arbete. Flickorna fick välja vart de ville sitta och hur de ville placera oss. Vi frågade om vi fick spela in samtalet på våra mobiltelefoner och förklarade att det endast var vi som skulle lyssna på dem för transkribering. Då vissa av flickorna kunde engelska bättre än andra och kunde utveckla sina svar varierade intervjuerna i längd mellan 15-30 minuter.

Kvale (2009:51) betonar att intervju som metod inte sker som en öppen och fri dialog mellan jämlika parter. Det är forskaren som har den vetenskapliga kunskapen, tolkar situationen, ställer frågorna och avgör när intervjun ska börja och sluta. Det är även forskaren som i slutet tolkar det som sagts i intervjuerna. Detta har vi försökt hålla i minnet under arbetet.

5.7 Analysmetod

Vårt insamlade material består av intervjuer från boende samt professionella på en organisation för gravida tonårsflickor i Kampala, Uganda. För att kunna analysera materialet på lämpligast sätt kommer vi genomföra en tematisk analys som beskrivs i kapitlet nedan.

5.7.1 Tematisk analys

En tematisk analys ska se till att identifiera, analysera och redogöra för mönster/teman i det insamlade materialet. Flertalet metoder och teorier söker mönster och teman i materialet men kan skilja sig i tillvägagångssätt. Det är av vikt att redogöra för sin teoretiska position i den tematiska analysen. Genom teoretiska perspektiv kan den tematiska analysen verka som en spegling av verklighet och ”verklighetens yta” (Braun & Clarke, 2006). Vi har redogjort för de teorier vi kommer använda vid analysen under kapitlet “teoretiska utgångspunkter”.

Braun & Clarke (2006) redogör för en guide till analysen genom sex steg. Det första steget är att bekanta sig med det insamlade materialet- transkribera, läsa och ta anteckningar. Det andra steget är att forma begynnande koder. I detta steg bör intressanta egenskaper i materialet kodas, materialet bör organiseras runt det som är relevant för frågeställningen och ett lämpligt urval ur materialet bör tas fram. I det tredje steget bör forskaren söka teman och organisera in materialet under de potentiella temana. Det fjärde steget är att se om dessa teman fungerar i relation till kodade intervjuer och det som tagits fram ur materialet. Det femte steget ska definiera och namnge teman där dessa även ska förfinas och klargöras. Forskaren bör se hur helhetsberättelsen reflekteras i teman. Det sista och sjätte steget är att framställa redogörelsen. I detta steg ska levande och talande exempel för temat lyftas fram, ofta i form av citat, och dessa exempel ska relateras till forskningsfråga och litteratur. Slutligen ska det produceras ett resultat vilket vi kommer göra i analysen som beskrivs nedan.

5.7.2 Analysgenomförande

När vi läste igenom de transkriberade intervjuerna antecknade vi meningar och ord från texten samt sammanfattade en del av texten. Vi fann teman och nyckelord samt sökte finna likheter och/eller olikheter. Detta för att utröna mönster i materialet. Denna process, central inom tematisk analys, kallas för kodning. Via kodning kan centrala teman belysas som möjligtvis visar mönster. Målet är att sammanfatta en samling data som slutligen kan analyseras. Kodningen skapar reducering i text och skapar förutsättning för analys. Vi har utgått från den induktiva formen av kodning vilket innebär att kategorier skapats efter att datan är insamlad (David & Sutton, 2016:271, 274).

Vår intervjuguide innehöll frågor som kunde leda till flertalet teman. Efter att vi utfört två av intervjuerna reducerade vi antalet frågor efter vad som framstod mest relevant. Vi valde då att fördjupa vissa teman och välja bort andra. När vi transkriberat och läst igenom alla intervjuer insåg vi att nyckelord framträtt i texten. Abort, avvisande, rädsla, oro, skuld och skam var vanligt förekommande. Teman som frånvarande fadersfigur, nekat ansvar från partner, förändrad situation och vad som lett till graviditeten växte fram. En tematisk analys anses vara flexibel då forskaren ska

välja teman. Valet av tema fordrar nödvändigtvis inte avgöras baserat på hur kvantitativt mätbart temat är i materialet. Nyckeln till valet av teman är hur det fångar något viktigt i relation till forskningsfrågan. Forskaren avgör teman som ska representera ett mönster eller mening inom materialet på någon typ av nivå (Braun & Clarke, 2006). Braun och Clarke (2006) hävdar att det är naivt av forskare som utför tematiska analyser att påstå att temat ”vuxit fram” ur materialet. Att påstå något sådant minimerar forskarens aktiva roll och tyder på en passivitet. I verkliga fall är det forskaren som identifierar teman, väljer vad som anses vara intressant och belyser det som anses vara viktigt för läsaren. Det är viktigt att uppmärksamma denna process som aktiva val. Något vi hoppas att vi uppmärksammat i vår studie då vi är medvetna om att de frågor vi ställt lett flickorna in på de berättelser vi ville ha samt att vi valde våra teman trots att det fanns annat vi kunde ha fokuserat på.

5.8 Reliabilitet, Validitet & Generaliserbarhet

Kvale (2009:195-197) förklarar validitet som giltighet och styrka i forskningsresultat. För att studien ska anses vara valid bör teoretiska antagande vara väl underbyggda samt att teori och forskningsfråga logiskt ska kopplas samman. Det är av vikt att den mest passande metod tillämpas i förhållande till forskningsområde och syfte. Vi menar att vi har motiverat vårt val av metod ovan utifrån vad vi sökt för resultat. Kvale (2009:66) menar att validitet syftar till att studien ska beröra det ämne forskaren avsåg att beröra. Vi avsåg att undersöka upplevelsen hos gravida tonåringar i Uganda vilket vi anser ha presenterat i analysen. Vi menar därför att vår studie är valid då vi besvarat vår frågeställning samt att resultatet ligger nära flickornas upplevelse av deras graviditet.

David och Sutton (2016:220) menar att reliabilitet syftar till att få ett konstant resultat oberoende av tid och kontext. Därför kan det vara svårt att beskriva kvalitativ forskning som reliabel då deltagare samt objekt i kvalitativ forskning är ständigt föränderliga. Vi anser att vår studies reliabilitet stärks av att resultaten visar stora likheter med tidigare forskning inom det valda området.

Tonårsgraviditeter leder till liknande teman som de vi har fått fram oavsett om studie gjorts i Afrika eller Europa. Däremot ses vissa teman enbart dyka upp i liknande kontexter som Ugandas, exempelvis avvisande från familj och partner, medan psykiska, fysiska och sociala effekter återkommer oberoende av kontext.

Generaliserbarhet handlar om huruvida det går att överföra resultatet av forskningen på en större population än den undersökta. Det finns dock inte samma intresse att göra generaliseringar inom den kvalitativa forskningen som den kvantitativa. När studier sker utifrån tanken att det är människorna som skapar de sociala förhållande måste forskaren anlägga ett mikrofokus vilket

föranleder till ett mindre intresse av generaliserbarhet och mer fokus på vad som händer i en specifik grupp (David & Sutton, 2011:86). Det handlar således i den kvalitativa forskningen inte om att generalisera resultatet i största allmänhet utan snarare se om det som framkommer i till exempel en specifik intervju kan överföras på andra relevanta situationer (Kvale & Brinkmann, 2009:280-281). Vi anser att vår forskning och de resultat vi ser i våra intervjuer skulle kunna överföras på andra liknande grupper. Vi är dock medvetna om att vårt resultat är föränderligt och att det handlar om den enskilda individens upplevelser. Däremot kunde vi se vissa återkommande teman i flickornas berättelser vilket tyder på att det till en viss grad skulle kunna gå att generalisera resultaten, åtminstone i den givna kontexten.

5.9 Etiska överväganden

Då vi har utfört intervjuer med yngre flickor som befinner sig i en annorlunda kontext än vår egen, på ett språk som varken intervjuare eller intervjupersoner har som modersmål, ser vi att det kan finnas behov för flertalet etiska överväganden.

Informerat samtycke innebär att det i forskning finns krav på att deltagarna tar del av viktig information samt får möjlighet att frivilligt samtycka till deltagande. Intervjupersonerna ska lära om studiens syfte, för vem den insamlade informationen är tillgänglig samt hur studien är upplagd för att kunna delta på frivillig basis. Forskaren bör även ta hänsyn till vem det är som ska samtycka (Kvale, 2009:107). I vårt fall har vi först kontaktat organisationen som har gett samtycke till att vi utför intervjuer med de som befinner sig på organisationen. När vi besökte organisationen innan intervjuerna skulle utföras presenterade vi oss och syftet med studien. Vi förklarade vad vi skulle ställa för frågor och vilket område det skulle röra. Flickorna fick sedan skriva ner om de ville delta och vilket språk de ville använda under intervjuerna. Detta ser vi som en form av samtycke från flickorna.

Konfidentialitetskrav syftar till att deltagarna i en undersökning inte ska kunna identifieras baserat på framkommen information. Deltagarna ska veta att information som kan röja anonymitet inte finns tillgänglig för fler än forskarna (Kalman & Lövgren, 2012: 14). Vi kunde trygga att deltagarna skulle förbli anonyma då vi inte använder deras eller organisationens namn i uppsatsen samt att uppsatsen skrivs på svenska. Sålunda blir det mindre risk att deras identiteter röjs då det är få personer med anknytning till flickorna som kommer kunna läsa uppsatsen. Vi informerade dock att det i uppsatsen framkommer att de är boende på en organisation som tar hand om gravida tonåringar i Kampala.

Nyttjandekravet innebär att insamlad data ska användas endast för forskningsändamål och inte användas på fel sätt. Det betyder till exempel att vi inte får lämna ut intervjuerna i avseende att skriva en artikel. Nyttjandekravet värnar om deltagarnas integritet (Kalman & Lövgren, 2012:14).

Wolanik Boström & Öhlander (2012:88) menar att den ställning intervjuaren tar gentemot intervjupersonen och hur denne positionerar intervjuaren kan skifta beroende på nationalitet, kön, akademisk grad och livserfarenhet. David & Sutton (2016:118) förklarar begreppet intervjuarbias, som inte enbart syftar till hur frågor ställs och hur de besvaras, utan likaledes hur intervjuarens kön, etnicitet, klass och utseende kan inverka på intervjupersonens inställning gentemot intervjuaren. Detta kan i sin tur påverka hur hen talar såväl som bristen på tal. Vi menar att detta är högst relevant utifrån vår studie. Att vi som två vita kvinnor intervjuar dessa flickor om deras situation, en situation som enligt deras kontext (och de flesta kontexter) är moraliskt oriktig. Vi kommer från en högre social klass, med högre utbildning och en annan kontext än deras. Kunde dessa flickor verkligen känna att vi inte var dömande och att de kunde öppna upp sig för oss? Vi tror att det varit svårt även för svenska gravida tonåringar att berätta sin historia utan förbehåll. För att förstå denna problematik måste en integrera den koloniala historien som finns i landet och hur de växer upp i ett samhälle som producerar en tro på att den västerländska personen är förmer.

Detta leder in på ytterligare en etisk aspekt. Wozanik Boström och Öhlander (2012:88) menar att det finns en problematik inom forskning om den kultur som skiljer sig från forskarens egen. Resultatet kan lättvindigt leda till en stereotypiserad och förenklad bild av kulturen och de befintliga kulturskillnaderna. Vi jämför inte det svenska och ugandiska samhället men när vi berättar historien utifrån vår världsbild och vår uppfattning om hur världen ska se ut riskerar vi att hierarkisera. Det innebär att vi riskerar visa att vi anser våra tillvägagångssätt och vår kultur vara bättre än den vi forskar på. Detta kan leda till stigmatisering av gruppen (Wozanik Boström & Öhlander, 2012:91). Vi kan koppla detta till vårt resultat. Fenomenet vi valt att forska på kan härledas till flertalet faktorer, bland annat hur det ugandiska samhället ser ut. Vi menar att det kunde ha sett annorlunda ut med förändringar på flera nivåer i samhället. När vi drar denna slutsats utifrån vår västerländska bakgrund och kunskap skulle det kunna ses som att vi anser att Uganda behöver utvecklas till att närmare likna västvärlden för att vara välfungerande. Vetenskapsrådet (1990) rekommenderar att forskaren frågar deltagarna om de vill ta del av det som skrivits och de tolkningar som gjorts. Vi hoppas att vi gjort flickornas historia rättvisa och att de inte känner att vi använt deras historia till att dra felaktiga slutsatser. Dessvärre valde vi att skriva på svenska vilket innebär att de inte kan ta del av det vi skrivit.

Ett annat problem vi stötte på under intervjuerna var språkbristen hos både flickorna och den person som användes som tolk vid två tillfällen. Vi upplevde att det ibland framkom missvisande information samt att frågan varken ställdes på rätt sätt eller att svaret blev tillfredsställande utifrån frågan. Vid tvärkulturella intervjuer finns det faktorer som kan vara avgörande. Tolken ska vara kulturellt accepterad och språkligt kunnig. Om detta inte är fallet kan det leda till språkliga och sociala översättningsfrågor. Att ha använt sig av en professionell som flickorna valt ledde till att tolken blev kulturellt accepterad, ett problem blev dock att personen som översatte inte har engelska som modersmål (Kvale, 2009:184). Vi hade tolk med två av flickorna. Det blev också de intervjuer som var kortast och som vi inte använde något citat från. Vi fick med oss deras berättelse och fick information som kunde kopplas till våra teman. Vi upplevde dock inte att vi fick någon djupvaliditet då vi inte kunde låta flickorna själva föra dialogen, ställa följdfrågor eller kommunicera om de inte förstod frågan (David & Sutton, 2016:114).

5.10 Arbetsfördelning

Vi valde att fråga de flickor som ville delta om de ville ha med oss båda, eller bara en av oss, under intervjuerna. Två av dem valde att genomföra intervjun med bara en av oss, resterande sex ville genomföra intervjuerna med oss båda. Under intervjun var det en av oss som var ledande då denne hade tidigare erfarenhet av denna typ av samtal och berörda ämnen samt var insatt i organisationen och dess arbete. När vi sedan skulle transkribera skedde detta gemensamt. Båda lyssnade men en av oss skrev. Ibland uppkom situationer där vi hörde olika men i slutändan hade det ingen betydelse för kontexten. Vi har valt att i stor utsträckning dela upp arbetet, detta för att spara tid.

Vi har under studiens gång arbetat bredvid varandra, ständigt kommunicerat, rådfrågat varandra, skapat en tillåtande atmosfär och framförallt haft förtroende för varandras kompetens. Teman valdes tillsammans genom att diskutera det insamlade materialet och teorier valdes gemensamt.

6. Resultat & Analys

Då vi har valt en kvalitativ analysmetod kommer analysen integreras med resultat. Vi har valt tre övergripande teman utifrån materialet för att besvara våra frågeställningar. Då vi ville undersöka upplevelser hos gravida tonåringar ansåg vi att dessa teman var de mest talande för flickornas berättelser. Vi valde även teman utifrån vad vi ville presentera. Första temat är *vad föranledde graviditeten* med underteman *att bli lurad och tvingad*, *sysslolöshet* och *sexualitet*. Andra temat är *strategier kring graviditet* och tredje temat är *graviditetens påverkan på de sociala stödsystemen* med underteman *reaktioner från familj*, *reaktioner från partner* och *följder av stödsystemens reaktioner*.

6.1 Vad föranledde graviditeten

Genomgående för intervjupersonerna är att graviditeten uppstått i en relation med antingen en uttalad partner eller en vän. Vi vill i detta avsnitt belysa att flickorna ofta känner sig tvingade till en relation eller sexuella handlingar och hur detta är relaterat till brist på sysselsättning samt ungdomars sexualitet. Bronfenbrenners teori om utvecklingsekologi kommer användas för att förklara de faktorer som på makro-, meso- och mikronivå som leder till att flickorna inleder sexuella relationer. Genom ett genusperspektiv vill vi bredda förståelsen för hur alla nivåer i det ugandiska samhället är starkt präglad av ett patriarkat.

6.1.1 Att bli lurad och tvingad

Ett återkommande tema är att intervjupersonerna på något sätt känt sig tvingade att utföra sexuella handlingar. Vi vill nedan påvisa hur männen som gör flickorna gravida använder maktstrategier för att få flickorna att ha sex med dem. En av flickorna beskriver hur hennes pojkvän sa att han inte kunde göra henne gravid:

“Ehhh that boy he used to be my friend, so he was my friend like for one year. Then in secondary he asked me to be his girlfriend and I accepted. He impregnated me. When he asked me for sex I first refused and then he told me that he would not impregnate me so even I accepted but I realized later that I was pregnant”

En annan flicka beskriver hur hennes pojkvän tvingar henne till sex som ett sätt att visa sin kärlek:

“He always forced me, he said to prove to him that I love him I have to have sex with him, that’s

why I did it, to make him happy”

För att förklara varför flickorna övertalas till att ha sex använder vi Hirdmans (1988) genussystem. Genussystemet är ett nätverk av processer, fenomen, föreställningar och förväntningar. Det är en ordningsstruktur av kön. Männen som dessa flickor möter har föreställningar om hur de tycker att en flicka ska vara. Hon ska vara villig att ha sex och det är också det som förväntas av en relation. Hirdman (1988) menar att isärhållandet av könen, alltså uppdelningen i vad som är manligt och kvinnligt, föder en mansnorm. Om männen är normen bör kvinnor rätta sig efter det manliga beteendet även om de tillhör en annan kategori. Att göra genus är ständigt pågående i denna kontext. Genom att förklara för flickorna att de ska ha sex för att visa kärlek säger dessa män hur en flicka ska vara i en relation. Att göra genus handlar om att andra ska se ett handlande och att det passar kontexten genus vare sig det är passande eller opassande för den kategori du tillhör (West & Zimmerman, 1987). Flickorna ska utåt sett inte vara sexuella men de ska ändå vara villiga att ha sex när männen kräver det. Beteendet anses opassande för en flicka men är ändå ett sätt för männen att ”göra” kvinnlighet. Även om det inte ses som något positivt i den ugandiska kontexten att vara sexuell ska en flicka ha sex med sin partner för att visa sin tillgivenhet vilket blir tydligt när de använder ordet kärlek i relation till sex. Vi har sett hur det i Uganda är männen som gynnas i samhället vad gäller till exempel arbete. Flickorna blir därför beroende av en man för försörjning och därför blir det viktigt att göra som männen vill för att hålla kvar dem. Detta leder in på de maktstrategier som används utifrån Hirdmans (1988:55) beskrivning: ”Genuslogikerna innebär förvisso att frihetens längtan har strukturerats för mannen och symbiosen för kvinnan. Den manliga friheten har ständigt uppmuntrats och expanderat, medan den kvinnliga symbiosen bundits av barnafödande och kontroll, lagstiftning och sociala ’seder’”. Mannen står för frihet och kvinnan för symbios och trygghet. De är varandras enda möjlighet att få det som den andra står för. Kvinnan har en möjlighet att vinna frihet om hon utnyttjar sin symbiotiska maktmöjlighet, sin kropp, som är mannens svaghet. Flickorna vill nå frihet, från tristess, sysslolöshet och livets orättvisor. Detta kan, för de flickor som saknar utbildning, nås genom en man som kan försörja dem. Då mannens svaghet är längtan efter symbios ger de mannen sin kropp för att nå deras frihet. Maktstrategin flickorna använder misslyckas dock när de blir gravida och lämnade. Vi menar att männen lurar flickorna då de lovar frihet i utbyte mot sex.

Utvecklingsekologin kan förklara ursprunget för maktstrategierna männen och flickorna använder. Som tidigare beskrivet är tonårsgraviteter ett problem främst i fattigare länder. I Uganda kunde vi se hur det, precis som i resten av världen, oftast är de flickor som befinner sig i fattiga miljöer som blir gravida. En variabel som enligt Bronfenbrenner påverkar människor i deras omgivning är just

klass (Andersson, 2013:205). Att komma från slumområden, vilket är verkligheten för flickorna vi intervjuat, påverkar människors handlande och hur deras liv kan komma att bli. Det handlar även om de olika system som flickorna befinner sig i och samspelet dem emellan. Vi menar att det delvis är hur flickornas egna familjer är uppbyggda, att många saknar en far, som påverkar hur de skapar sina familjer. Men även hur det ugandiska samhället är uppbyggt med både lagar och strukturer. Värderingar som finns i till exempel kyrkan avspeglar sig i skolan och familjen och vice versa vilket gör att flickorna ständigt påverkas oavsett var de befinner sig. Vi menar att flickorna blir tvingade till ett liv som de inte vill leva då deras möjligheter är begränsade.

6.1.2 Sysslöshet

Ett genomgående tema är att flickorna har avslutat sin utbildning tidigt på grund av ekonomiska svårigheter. Familjerna är ofta stora och det finns inte pengar till mer än det nödvändigaste. Det strukturella problemet med fattigdom kan ses på individnivå och visar sig genom att flickorna inte kan fullfölja sin utbildning på grund av att familjens ekonomi inte tillåter det. Ett resultat av detta blir att de söker sysselsättning och försörjning på andra sätt vilket för flera av flickorna innebär att skaffa en partner. En flicka beskriver sin situation efter att hon tvingades sluta skolan två år tidigare:

“After two years I got a boyfriend he told me to, that I will go back to school and started buying things for the school”

Detta understryker ytterligare hur männen lurar flickorna till en relation. De får dem att tro att de ska få ett bättre liv men få av männen kan leva upp till de löften de lämnar. I den tidigare forskning (Hertfelt et al., 2005) som presenteras kan ses hur det i en svensk kontext finns en avsaknad på framtidsutsikter hos de flickor som blir gravida. Detta är en faktor som även är stark i den ugandiska kontexten. Flickorna har inte gått i skolan på flera år och griper efter möjligheter i livet. Precis som Hertfelt et al. (2005) skriver om att de svenska flickorna vill ha något som är deras eget kan vi även se detta hos de ugandiska flickorna. Även om en graviditet inte är det som flickorna önskar är viljan att behålla barnet stark hos många vilket vi antar beror på att de inte har andra framtidsplaner att hålla fast vid, vilket även Nobelius (2014) beskriver i den ugandiska kontexten. Nobelius (2014) menar att de flickor som saknar framtidsutsikter i Uganda är de som inte går i skolan eller har sysselsättning. Hon trycker även på vikten av att producera vilket lärs ut genom predikan i kyrkorna. I vår studie har det framkommit att flera av flickorna inte bor med föräldrarna utan hos andra släktingar och fadern är ofta frånvarande. Detta beskrivs av en av de professionella:

“The girls that have come here I think usually it's the circumstances they have grown in, ‘cause the girls I have interacted with they usually come from broken families themselves, their parents gave birth to them when they were young, they usually have very young mothers. I've met some of their mothers and they look like sisters. They have a lot of time by themselves, they don't go to school, a few of them go to school but some of them have dropped out of school because of school fees, so they are home, jobless, others are doing casual work so that's where they meet these guys who makes them pregnant”

Detta kan förklaras genom en kombination av utvecklingsekologi och genusperspektiv precis som varför flickorna ser sig tvingade att gå med på sex. Att de inte har ett stabilt mikrosystem i form av en familj med ordnade resurser eller annan sysselsättning som skola eller arbete resulterar i att de handlar utifrån de förutsättningar de har. Det är svårare för kvinnor än män att hitta arbete som inte kräver utbildning och kvinnor tjänar betydligt mindre än män (World Economic Forum, 2016). De strukturer som finns i samhället, med förväntan om att män ska försörja kvinnor bidrar till att flickorna har begränsade handlingsalternativ. Att skaffa en partner kan ses som en distraktion, en av de copingstrategier som Lennéer Axelsson (2010) nämner. De behöver något som tar dem bort från den situation av hjälplöshet de befinner sig i.

6.1.3 Sexualitet

Trots att det ugandiska samhället inte är tillåtande vad gäller ungdomars sexualitet är flickorna sexuella precis som ungdomar i västerländsk kontext. Detta kan vi se hos flickorna i vår undersökning men det tas också upp i den tidigare forskningen kring ungdomars sexualitet i Uganda (Kyoheirwe Muhanguzi & Ninsiima, 2011). Det blir tydligt både i intervjuerna med flickorna och de professionella:

“Like... if I wanted to have sex with the guy? (Yeah.)

Yes I did but like we are not in love,”

Flickan berättar om hur hon ville ha sex och att det inte var första gången, men första gången hon blev gravid. En av de professionella försöker, när vi frågar varför det är vanligt med tonårsgraviditeter i Uganda, förklara att det handlar om nyfikenhet:

“For me now what I've seen what I can say is that these girls, a child, is the most reactive person, which wanted to know everything, and some of them watch movies which have like which is not so

good [---] see someone having sex, what what, and some of them growing up in the slums where there are many people like everybody is doing what she want or don't want, and for me even her would like to take to see what is exactly that, to be what 'how will I be when I have sex, how will I feel when I use a drug', so for me, maybe they are attracted by the people they see, 'cause here there are a lot of slums, yeah for me some people even speaks what they like – they don't care if a child is there- they can speak the big big words, the girls are hearing, so yeah and what the kids is growing and what she sees, if he or she gets a chance could use to see what exactly that. For me that's why the reason is teenage pregnancy.”

I den tidigare forskning vi tagit del av kring ungdomars sexualitet i Uganda framkommer det att ugandiska ungdomar, i likhet med västerländska, är nyfikna på sex och vill kunna ha säkert sex. Dock framkommer bristen på utbildning både i tidigare forskning och i vår undersökning. Både att flickorna inte fullföljt skolgången men även att den undervisning som ges i skolan kring sex och samlevnad är bristfällig. I den tidigare forskning vi tagit del av framkommer att lärare censurerar undervisningen samt att flickor och pojkar får olika undervisning. Information kring graviditeter lärs inte ut till pojkar vilket leder till brister i deras kunskap kring ansvar och delaktighet (Kyoheirwe et al., 2011). Vi ser en tydlig koppling mellan att Uganda har stora brister kring sex- och samlevnadsundervisning och ett omfattande antal tonårsgraviditeter med negativa konsekvenser som resultat.

6.2 Strategier kring graviditet

Att bli gravid som tonåring väcker många känslor oavsett om det är en önskad graviditet eller inte. I det här avsnittet vill vi beskriva flickornas känslor kring att bli och vara gravid samt se vilka copingstrategier de antar för att hantera dessa känslor. Återkommande i flera av intervjuerna var att flickorna i samband med känslor kring sin graviditet även nämnde abort, både som positivt och negativt. Av olika anledningar hade de mött abort som ett alternativ att hantera sina känslor kring graviditeten. En flicka förklarar hur hon övervägde alternativet:

“At first I was confused I didn't know what to do or to think, was just confused, I first thought of aborting”

Det var både flickornas egna tankar om att abort kunde vara ett alternativ men även att andra föreslog abort för att hantera en svår situation som dök upp i vår undersökning. Abort är olagligt i Uganda om det inte är en fråga om att rädda kvinnans liv. Något som diskuteras i tidigare forskning kring sexualitet i Uganda (Nobelius, 2014) är att de flickor i landet som överväger abort är de som

fortfarande går i skolan medan de som vid tidpunkten för graviditeten inte längre gick i skolan var mer benägna att behålla barnet. Detta har även vi fått fram i vår undersökning och precis som Nobeliuss (2014) kan vi koppla denna reaktion till att de flickor som går i skolan har en chans till en bättre framtid vilket en graviditet sätter stopp för. Dessa flickor hanterade det genom strategier som distansering, flykt/undvikande coping och ibland hjälplöshet. De flickor som inte går i skolan ser en graviditet och ett barn som ett hopp för framtiden vilket gjorde att de antog copingstrategier som ansvarstagande och positiv omtolkning (Lennéer Axelsson, 2010). I vissa fall hade familjen föreslagit abort som strategi:

“At first I was scared, but I was scared of where I was going to live with my pregnancy, my aunt would not allow me, the only thing she said is either to go to my boyfriend’s place or have an abortion so I was scared about it but me I wanted my baby.”

I andra fall hade familjen avrått från detsamma efter att copingstrategin ”sökande efter socialt stöd” (Lennéer Axelsson, 2010) använts då en flicka rådfrågat en släkting:

“Okay at first, when I realized I was pregnant, I fear to talk to my aunt, then I thought of abortion but when my aunt realized I was pregnant, okay, she just told me that I don’t, I don’t what, I leave the baby, okay she advised me (---) that’s why I’m with my baby”

Vi har funderat kring vilka faktorer som gör att vissa flickor överväger abort medan andra inte kan tänka sig det. Som tidigare nämnts är en viktig faktor utbildning. Med utbildning följer framtidsplaner men vid en graviditet avbryts detta och för de flickor som kommer från slummen försvinner deras enda chans till utbildning vilket styrks av Nobeliuss (2014). De flickor som mist sin chans till utbildning överväger inte abort. Vi vill få fram hur abortfrågan finns med på flera nivåer i landet. Först och främst finns det lagar som förbjuder abort men det talas även om abort i flera instanser som omger flickorna. Ungdomar får lära sig i flera av de mikrosystem som omger dem- familj, skola och kyrka- att abort inte är rätt. Det inpräntas på flera plan och att ändra lagen skulle inte göra det enklare för flickorna att använda abort som handlingsstrategi då kulturen i landet inte tillåter det. Det framkommer även i en intervju med en av de professionella:

”I think also even made legal here culture and religion is stronger than laws so still it wouldn’t be something that people would go for”

Att detta är en åsikt bland de professionella menar vi har att göra med vilken klassbakgrund de har

jämfört med flickorna. För personer i högre klasser är inte tonårsgraviditet ett vanligt problem då de har andra resurser och sällan behöver använda överlevnadsstrategier som att skaffa en försörjare eller en distraktion som copingstrategi (Lennéer Axelsson, 2010) vilket flickorna från slummen tvingas till. Vi har i vår undersökning rönt andra sätt för flickorna att hantera sina känslor då kulturen inte tillåter abort som strategi. Många vänder sitt hopp till religionen vilket kan ses som strategin distraktion (ibid). Detta beskrivs av en flicka:

“I thought about it (abort) last time when I went to the hospital and they told me I was pregnant, I said what can I do, abortion? I started asking myself, can I abort? Or not. I was there my thoughts I thought abortion was the best way, I say no let me first wait for it, and I was confused it was very hard for me to decide, and what can I do, but when I told mom everything she didn't say you have to do this mm she said to me hmm 'there is no problem it was God's plan', now I have to forget the other (plans) the other side of aborting, I won't do it. I promise I can mother it”

En annan flicka har en religiös föreställning om varför abort inte bör användas som strategi mot oönskade graviditeter:

“It is unsafe, because when you abort by that time it is good but there will come a time when you need a child you would not get it. You cry for the child, and you cry, the end result going in the hospital asking for the child, calling god 'hi God can you help me and do this', yet you are worshipping devil, which is not good, and they will say when you die those babies you abort they cry for you saying 'mommy you aborted me but I was supposed to do this and this, I was supposed to preach the word of God, was supposed to help the needy', so I think that's not good in this world to if this world is main the person who aborts go with him 'cause it is not good”

Att religionen är stark i Uganda är tydligt hos flickorna och när vi läst tidigare forskning. Nobelius (2014) nämner hur det i kyrkan predikas om avhållsamhet, men även vikten av reproducera. Kyrkan ingår i flickornas mikrosystem men påverkar även samhället på makronivå då systemen interagerar, vilket beskrivs genom modellen för utvecklingsekologi (2012). Värderingar i det ugandiska samhället utgår från den kristna tron och är skapade från kyrkans värderingar. Attityder i dessa system runt individerna leder till värderingar som individen har och vad de anser vara riktigt. I det ugandiska samhället påverkar religiösa värderingar hur landets ställningstagande är i vissa frågor, exempelvis abort. Om flickorna inpräntas med att det är av vikt att kunna bli gravid och att produktion av barn bekräftar ditt värde antar vi att abort kommer kännas som ett dåligt alternativ oavsett framtidsutsikter. Vikten av att producera nämns även i intervjuerna:

“First I was not happy me but this time I’m happy for that, I thank God ‘cause I heard many people who can’t produce. With me having a baby at this time so I’m happy for it. When the one time I’m going to be a mommy, for someone”

Flickorna blir intalade från flera instanser att det kan vara deras enda chans att få barn. Att fokusera på det positiva med att få barn kan ses som en konstruktiv form av coping: ovan är det tydligt hur flickan gjort en positiv omtolkning av situationen (Lennéer Axelsson, 2010). Att abort är olagligt i Uganda gör att det finns en viss sanning i uttalandet då det inte finns några säkra metoder för abort i landet. En abort kan leda till döden eller åtminstone svåra komplikationer som att mista förmågan att bli gravid. Flera flickor berättar om olika myter kring graviditet som de tar för sanning. Det kan vara ett sätt att skydda dem från osäkra aborter men även att landet förespråkar befolkningstillväxt trots att det inte gynnar den ekonomiska tillväxten. En mer tillåtande abortlagstiftning, som den i Sverige (Hertfelt et al., 2005), skulle kunna hjälpa landet på flera sätt. Att unga flickor blir mödrar innan de hinner avsluta sin utbildning ger konsekvenser på alla samhällsnivåer. På mikro- och mesonivå drabbas de enskilda flickorna och deras familjer ekonomiskt när familjen utökas och flickornas möjligheter till egen försörjning minskar. På makronivå drabbas hela samhället då det inte bidrar till landets ekonomiska tillväxt att ha ett stort antal barn som kräver försörjning och inte kan bidra med arbetskraft. Vi menar att Uganda behöver söka fler strukturella copingstrategier för att hantera problemen kring tonårsgraviditeter, både hos individer och landets struktur. Att införa en mer generös lagstiftning kring abort menar vi skulle hjälpa men även att utbilda de barn som går i skolan kring graviditet och hur det kan förhindras. Flera av flickorna har övervägt abort som alternativ och de talar om att de hade gjort en abort om det funnits säkra alternativ:

“I think because the situation I was having I think I would abort if it was safe and common”

Flickorna efterfrågar ett säkert sätt att göra abort då de inser att det hade varit en chans till ett bättre liv. Det är dock strukturerna som landet är uppbyggt på, både de isärhållande genussystemet så som det fungerar i denna kultur, men också i allra högsta grad klass (Hirdman, 1988). En av de professionella uttrycker sin personliga åsikt kring abort:

“Personally I'm against abortion, I think that every child has a right to live just as their mother was given a right to live, that the baby also has a right to do that”

Att de professionella som förmodligen inte har varit i en liknande situation som flickorna då de

kommer från en högre klass uttrycker detta är ett tecken på strukturernas makt. Vi menar att det är enklare för någon som inte behöver hantera denna typ av krissituation att säga vilka strategier som bör och inte bör användas. Vidare tror även de professionella att kulturen är starkare än lagen och att abort, även om det skulle göras lagligt, inte skulle användas. Men för dessa flickor som hamnat i en kris, som en graviditet under de omständigheter de befinner sig i kan anses vara, kunde det varit en användbar copingstrategi. Flickornas situation skulle kunna förklaras utifrån Paynes krismodell (2008). Att bli gravid är en riskfylld händelse som på många sätt hotar flickornas hela vardag. Framför allt för de flickor som går i skolan då de inte får fortsätta när de är gravida. Många av flickorna var redan innan de blev gravida i en riskfylld situation och att skaffa en partner skulle kunna ses som en copingstrategi i deras liv (Lennéer Axelsson, 2010). Detta leder till en ökad oro i flickornas vardag och de försöker på olika sätt att hantera situationen som att överväga en abort och ibland till och med försöka utföra en. När detta inte fungerar ökar utsattheten då graviditeten till slut blir synlig för omgivningen. Att deras partners och familjer i samband med detta lämnar dem är ytterligare en stressfaktor vilket leder till en akut kristillstånd. Enligt Paynes krismodell (2008) kan det här gå två olika vägar. Antingen får individen hjälp eller inte. Flickorna i vår undersökning har fått hjälp via organisationen. Organisationen ger dem olika verktyg för att hantera sin graviditet och även deras framtida roll som mamma. Detta leder till en högre funktionsnivå hos flickorna då de utvecklas, får insikt samt en förmåga att hantera och bli tillfreds med sin situation. Vår undersökning visar att flickornas känslor kring sin graviditet och livet i allmänhet har förändrats under deras tid på organisationen:

“So in *organisationen* I found many things I never found before, and those thoughts are going to change my life. No more hatred, no more what, I have to focus on my future, and my baby.”

Organisationen utför krisarbete som är viktigt för flickornas utveckling. Inte bara under graviditeten utan de ger dem även verktyg att hantera sin framtida roll som mamma. Payne (2008:161) skriver om krisarbete och hur det kan te sig på olika sätt. Vi kan se hur organisationen hjälper till att etablera nya copingstrategier för att hantera den nya livssituation flickorna hamnar i som innebär att ha ansvar för ett liv. Som flickan ovan kan antas ha antagit nya strategier i form av känsloreglering och ansvarstagande efter att ha tillbringat tid på organisationen. De hjälper flickorna att hantera tidigare händelser i livet genom den rådgivning de får med de professionella hjälparbetarna. De hjälper till med mobilisering av flickornas stödresurser genom familjesamtal som stöd i eventuella konflikter för att flickorna ska kunna komma tillbaka hem när de väl fött sitt barn. Det arbete som organisationen utför på olika plan med flickorna blir avgörande för deras framtid. Vi märkte stor skillnad på de flickor som precis kommit till organisationen och de som varit där under en längre

tid. Vi kunde se hur de som fått kontinuerlig rådgivning och etablerat ett stabilt förtroende för de professionella på organisationen kändes mer hoppfulla inför framtiden än de som nyligen anlänt vilket visar vilket viktigt arbete som utförs av dessa ideella organisationer.

6.3 Gravitetens påverkan på de sociala stödsystemen

Ett centralt tema i de berättelser som flickorna återger när vi berört deras familjer är att de blivit bortstötta. Detta visade sig även vara återkommande när det gällde partners reaktion. Flertalet av flickorna berättar att fadern till deras barn har nekat ansvar. Vi har sett ett samband mellan familjerna och partners reaktion. Då stöd återfinns hos en av parterna verkar situationen lättare att hantera. Två av flickorna som vi intervjuat har innan graviditeten fått hjälp av organisationer med skolavgifter. Organisationerna har avbrutit sin hjälp efter graviditeten, vilket även påverkat flickornas framtida situation. Om en flicka har fått negativa reaktioner från både familj och partner kan detta leda till starkare känslor av oro och rädsla. De som får stöd från åtminstone en av parterna får andra verktyg för att hantera en möjlig krissituation och efterverkningar. Den nuvarande organisationen verkar även som ett nytt stödsystem i flickornas liv. Vi har valt att benämna det som i flickornas liv verkar stödjande i deras situation som stödsystem.

6.3.1 Reaktioner från familj

I detta avsnitt presenteras familjens reaktion på graviditeten, flickornas upplevelse av deras reaktioner samt hur det påverkat situationen kring graviditeten. Ett återkommande tema i familjens reaktion är att den grundar sig i negativa attityder gentemot den gravida tonåringen av olika anledningar. Vissa av flickorna berättar hur de inte får eller kan återvända hem, andra är där tillfälligt under graviditeten medan några vid intervjutillfället lever i ovisshet. Hur familjerna har reagerat och på vilken nivå de kommer hjälpa flickan framstår betydelsefullt ur ett krissperspektiv, inte minst för flickornas möjlighet att hantera situationen kring graviditeten. Det är tydligt att organisationens stöd och hjälp är av betydelse för flickorna på flera nivåer.

“Yeah because some parents when you get pregnant they say ‘that girl- she's not my daughter- and even she's not in our family.’ They don't like. You end up crying, saying ‘WHY GOD can't I die?’- such questions... And I know one of them here, because I know sometimes I heard them talking about their family backgrounds but in her words they are not good. Some after here they don't know where they are going”

Flickorna berättar att det ofta handlar om en försörjningsfråga när de inte kan återvända till den miljö de befann sig i innan graviditeten. De faktorer som skapar den miljö de växer upp i blir därför

ännu en gång av vikt för händelseförloppet efter graviditeten. Tidigare presenteras flickornas miljö genom Bronfenbrenners modell (2012) där det framkommer att socioekonomiska omständigheter kan ha betydelse för att de blir gravida men omständigheterna blir även påtagliga när det gäller hur familjen hanterar situationen:

“But she (auntie) couldn’t afford me with my pregnancy and my cousins [---] My daddy I don’t know, I don’t even know his face, ‘cause he died when I was only 8 months young and my mother died when I was 6 years old. She was delivering a baby so she died when she was delivering. She died and the baby lived for only two days and then the baby died too, that's how I lost them [---] At first I was scared, but I was scared of where I was going to live with my pregnancy, my aunt would not allow me, the only thing she said is either to go to my boyfriend’s place or have an abortion so I was scared about it but me I wanted my baby”

Flickans berättelse tyder på att graviditeten ledde till att hon inte kunde stanna hos sin moster som sörjde för henne. Hon vet inte heller vart hon ska ta vägen efter organisationen. Corcoran (2000) menar att det utifrån Bronfenbrenners modell finns två system som påverkar individens utveckling gällande olika situationer vilka är exosystemet och makrosystemet. Exosystemet härleder till den sociala miljö som påverkar individen men inte på en direkt nivå. De faktorer som kan få betydelse i exosystemet är exempelvis föräldrarnas (=de försörjande) arbete och därav inkomsten i hemmet. Det flickan beskriver har varit ett återkommande tema i intervjuerna. Att ekonomi är främsta anledningen att de inte får eller kan vara hemma. Vad flickan berättar är att den som försörjer henne redan har en ansträngd ekonomisk situation och inte kan hantera en person till i hemmet, ännu mindre då ett barn adderas. Bronfenbrenners modell (2012) visar att makrosystemet består av bredare sociala faktorer som socioekonomisk status. Makrosystemet i flickornas kontext påverkar i hög grad hur deras situation ser ut. Vad vi sett finns det i Uganda inget strukturellt stöd som gynnar flickorna. Föräldralösa barn, ekonomiskt utsatta familjer och tonårsföräldrar får inget ekonomiskt stöd från regeringen. Utan strukturellt stöd blir dessa grupper ännu mer utsatta och sårbara i samhället. När inte familjen kan försörja flickan och hennes barn får hon inte heller stöd från regeringen. Om flickan inte har möjlighet att komma till ideella organisationer som ger dem stöd och de inte heller får stöd från någon del av deras omgivande system kan situationen bli ohanterlig, något Lennér Axelsson (2010) beskriver kan leda till ett kristillstånd.

En annan flicka berättar hur hennes nuvarande situation ser ut. Hon anlände till organisation endast tre dagar innan intervjun utfördes och berättar gråtande historien om sitt liv. Innan hon kom hade hon spenderat två månader utomhus då hennes partner lämnat henne. Han hade varit den som

försörjt henne senaste året. Innan det hade hon bott hos en styvmor. Hon väntade på att styvmodern skulle betala hennes skolavgifter i två år tills hon träffade sin partner som berättade att han skulle ta henne tillbaka till skolan. När hon blev gravid ansåg styvmodern att hennes partner skulle sörja för henne men i nuläget har hon ingen som vill eller kan sörja för henne:

“Without I was here now I don’t have anyone on my side because my father, I didn’t see my father since I was born, I have never seen my father, even my mother. We are seven children to one mom, I have three sisters and three brothers. My mother don’t have money to take care of us and even my pregnancy but even though I called that man to give me anything- just some money to feed- they don’t want to know. Yet I want to back to school but now I don’t have money, I don’t have anything, yeah it’s very difficult, it’s the condition since I was born. [---] We don’t have money and now I fear to go back to mom in the district where I fear even to go back with the baby. I don’t know even that I will give birth to my baby and I go from here, I don’t know where to go. I don’t have nowhere to go [---] I will go, but where do I go with the baby? [---] Where will I get money, where will I get food, where do I get things for the baby?”

Detta är en stark och känsloladdad berättelse som tydligt visar sambandet mellan hur flickornas miljö på alla nivåer samspelar för att försätta dem i en potentiell krissituation (Andersson, 2013; Lennéer Axelsson, 2010). Hennes berättelse är troligtvis långt ifrån vad de flesta i en västerländsk kontext tror ska hända en gravid tonåring. Berättelsen visar hur hennes situation har formats. Först tvingades hon lämna sin moder för att bli försörjd av en ”styvmor”. När styvmodern inte kunde sörja för hennes utbildning valde flickan att lämna hushållet för en partner som påstod att han skulle betala hennes skolgång. Ett beslut som enligt Corcoran (2000) via Bronfenbrenners modell även kan kopplas till flickans individuella personlighet- hennes vilja att studera. I samband med graviditeten slutade både partnern och styvmodern att sörja för henne. En redan ansträngd situation hos modern visar att det inte verkar troligt att modern kan försörja ytterligare en person när inte ens flickan kunde sörjas för. Flickan saknar viktiga stödrelationer på mesonivå. De lokala och kommunala resurser som ska ses som stödjande i exosystemet återfinns endast i form i av ideella verksamheter, så även resurser som ska verka stödjande på makronivå (ibid). Flickornas berättelser tyder på att när det inte finns någon möjlighet för dem att sörja för sig själva eller bli försörjda av andra i närmiljön misslyckas även strukturen att sörja för dem. Kvar lämnas inga alternativ för utsatta människor att få hjälp under rådande samhällsförhållanden utan det blir således av vikt att komma i kontakt med en ideell organisation.

En annan orsak till varför flickorna inte kan befinna sig hemma verkar härstamma från den skam

och besvikelse som familjen känner för den gravida tonåringen. En av de professionella berättar varför många föräldrar avsäger ansvaret för den gravida flickan:

”Culturally, it's a shame to have a girl, a young girl pregnant. It reflects badly on the parents, ‘Oh they brought up this girl, they've failed to raise her’ and the judgement around them. ‘Oh that woman’s daughter got pregnant at 12 or 13’ - so they feel it's really a shame. One other reason is of course disappointment- they have hopes for these children. For example if a girl has been in school, maybe the mom wasn't able to go to school, and she is putting in her all to make sure that this child goes to school and then she get's pregnant – so it's so much disappointment”

Åter kan vi se hur miljön formar situationen för flickorna. I makrosystemet återfinns exempelvis rådande samhällsförhållande och kultur som innehåller attityder och värderingar kring olika fenomen. Dessa attityder påverkar hur de som försörjer flickan förhåller sig till graviditeten. De påverkas inte bara av sina egna attityder angående utomäktenskapliga graviditeter utan även de attityder som återfinns i miljön de befinner sig i. Grannar, föräldrar och kyrkmedlemmar kan ses som de i flickans närmiljö som påverkar hennes situation (Corcoran 2000). En flicka berättar hur hennes faders attityd ledde till organisationen:

“Ah I can’t stay with my mother, but I can’t stay with him (partner). My mom said you can’t stay with me this time because your dad is about to come back so I have to take you, that if you could bring some who will be there until you give birth – after that you come back that is what we do

Berättelsen tyder på att flickor ibland tvingas lämna hemmet under graviditeten som en effekt av stigmat kring gravida tonåringar. Stigma kan ses som en misskrediterande egenskap men rör snarare relationer än egenskaper då vissa egenskaper ses som oönskade enbart hos vissa grupper men inte andra. Stigma blir således en speciell relation mellan attribut och mönster, det som kan kallas stereotypi (Goffman, 2014). De känslor som kan komma från stigma är skam, något som upplevts av intervjupersonerna:

”It is good that my mom has forgiven me for everything I did”

Att bli förlåten och skämmas över graviditeten var återkommande i intervjuerna vilket citatet är ett exempel på. Det blir en kombination av hur samhället, de i hemmet samt hur grannskapet ser på gravida tonåringar som försätter dem i situationen som följer av graviditeten. Denna typ av stigma rör egenskaper som tillskrivs den personliga karaktären hos flickan som sedan reflekteras på de som uppfostrat henne. Viljesvaghet, onaturliga lidelser och bristande hederlighet är vanligt

förekommande negativa omdömen om de flickor som ägnat sig åt sexuella aktiviteter (Goffman, 2014). Det stärks utav en av de professionella hur flickorna kan uppleva sin graviditet som ett stigma:

”I think ‘cause when they are outside in the community everyone brings their decision about the babies. Some of them can call up them, abuse them say ‘you are young, do you went for that what what?’ So they make them not safe to stay, they make them to be shy and shamed, to not feel okay with the pregnancy, some of them may feel that it's a curse to be pregnant [...] If they come here we could save the babies, and also save their life, at least save them of being abused in the community. And every person who was chased look for somewhere to go”

Citatet tyder på att flickorna ibland får utstå fysiska och psykiska övergrepp samt tvingas iväg på grund av stigma kring gravida tonåringar. Stigma är en av anledningarna till att organisationen finns och enligt Lennéer Axelsson (2010) kan individen söka efter socialt stöd som en copingstrategi. Att uppleva ett stigma kan verka som en kris och kräver flera strategier för att hantera de känslor av skam och skuld som kan uppstå. En huvudsaklig funktion när en individ ska hantera en kris är att reglera känslor och skydda självkänslan. Konsekvenserna av en tonårsgraviditet och dess stigma verkar inte påverka männen i samma utsträckning som kvinnorna, något som kan förstås då det är flickorna som tvingas motta hjälp från organisationer och inte männen. West och Zimmerman (1987) menar att genus handlar om det som sker utifrån en rad normativa attityder och aktiviteter som passar ens könskategori. Genus-aktiviteter kommer från ett antal antaganden kring vad som ger medlemskap i en könskategori. Att det blir ett stigma enbart för kvinnan kan förklaras som att kvinnan i ugandisk kontext inte tillskrivs egenskapen sexuell. När hon sedan är sexuell anses detta avvika från de normer som rör hennes könskategori, något som kan leda till stigmatisering enligt Goffman (2014). Hirdman (1988) ger exempel på att det som anses manligt (sexualitet) per definition inte är kvinnligt och kallar detta isärhållandets logik. Det motsatta än ovan där kvinnan inte anses sexuell leder till att mannen tillskrivs en roll som sexuell utifrån hans könskategori. När han är sexuell agerar han utifrån de normer som tillskrivs hans genus. Han är därför inte avvikande utan betar sig normalt utifrån normerna. Isärhållandet av genus påverkar hur attityden gentemot den sexuella kvinnan ser ut samt att mannen ursäktas för sitt sexuella beteende. Vilket innebär att det blir ett stigma enbart för kvinnan och inte mannen och leder således till att familjen, och ibland hembyn, ofta stöter bort flickan från hemmiljön.

6.3.2 Reaktionen från partner

Ett återkommande tema när vi under intervjuerna berörde fadern till flickornas barn var att han har

nekat sitt ansvar för barnet. Då vi inte har frågat dessa partners om varför de har valt att förneka ansvaret kan vi inte veta vilka faktorer som leder till det. Det som nämnts i intervjuerna av både flickorna och de professionella är rädsla för det ekonomiska ansvaret samt rädslan för att fängslas. En annan anledning kan vara att männen tvivlar på flickans trovärdighet. Detta är en professionells tankar om varför partners till gravida tonåringar lämnar:

”First because these are young girls so men fear being arrested, because here when it's someone below 18 it's regarded as defilement. So when its penalty is imprisonment so many guys fear to be in prison. So the moment they found out that this girl is pregnant the first thing they think is that they are going to prison so 'i'll just run'. So that's why many abandon these girls. Like the major reason. But the other reason is there is fear of responsibility, especially financial responsibility. They feel like raising a child is really expensive and some of these guys are older guys who already have families so they already have wife and children so they think 'oh another burden to add on my already providing-responsibility’”

Nobelius (2014) problematiserar lagen som fängslar de som haft sexuella relationer med flickor som inte fyllt 18 år. Oavsett ålder på mannen eller pojken kan de fängslas. Lagen ska se till att minska unga flickors sårbarhet och skydda dem från de konsekvenser som kan komma av sexuella relationer i tidig ålder. Risken är dock stor att lagen stjälper snarare än hjälper. När männen eller pojkarna fängslas försvinner inte problemet då skadan redan är skedd. Vad som kan ske är dock att stödet till den gravida flickan försvinner. Det beskrivs av en flicka vars partner arresterades i samband med hennes graviditet. Vi inledde konversationen genom att fråga om han kommer ta ansvar:

”When I told him I was pregnant it was like it's fine [---] Actually they arrested him. So I heard he is out of the prison so I don't know what he's thinking right now. I don't know if he's thinking about the child or if he is. I don't know what he's thinking with the child [---] Actually I never wanted him to be arrested because already he has impregnated me so when they arrest him they take the care of the child. So still they had to arrest him but now he is out of the prison so I don't know what he's thinking”

I detta citat anar vi en rädsla hos flickan då partnern arresteras. Att han i ilska ska välja att inte längre ta ansvar. Det är höga straff för den som har haft en sexuell relation med en flicka under 18 år (Uganda Legal Information Institute, 2000). Om mannen fängslas i flertalet år har han ingen möjlighet att försörja vare sig han vill eller inte.

Jewkes och Nduna (2012) diskuterar förnekande och ifrågasättande av faderskap i Östra Kapprovinsen i Sydafrika och beskriver en liknande kontext som den ugandiska. Det som ofta orsakat att männen ifrågasätter och förnekar sitt ansvar är deras syn på kvinnan som omoralisk och icke-trovärdig samt att det anses vara kvinnans ansvar att inte bli gravid. Här beskriver en flicka hur hennes partner nekade till faderskapet:

“Okay, at first he accepted but when time was going on he said that ‘oh the baby is not for him’ [---] I talked to him but he denied the baby. I just leave him”

Vad flickan beskriver är att han säger att barnet inte är hans. Vad som föranlett hans nekande vet vi inte men enligt flickan fanns det ingen anledning att han skulle tvivla då han varit hennes enda partner. Jewkes och Nduna (2012) skriver vidare att strukturen normaliserar en frånvarande fader på flera nivåer och att kvinnan är den som anses ska ta ansvar för hela situationen. Vidare anses strukturen straffa den gravida tonåringen genom att inte ha tillgång till DNA-test, abort och att en fader inte behöver registreras när ett barn föds. Strukturella åtgärder skulle således kunna stärka kvinnor och barn som befinner sig i dessa situationer. Det som diskuteras i artikeln skulle även kunna vara en orsak när flickornas partners nekar till faderskapet. Vi jämför diskussionen i artikeln med de strukturella åtgärder vi upplevt antagits i Uganda när männen nekar ansvar. Åtgärder som att fängsla dem, ta DNA-test och tvinga männen att betala. Problemet är att dessa åtgärder sällan genomförs. En av flickorna beskriver hur mannen eller hans familj ska betala DNA-test och underhåll om han anses vara fadern. Finns inte den ekonomiska resursen hos mannen och hans familj- eller hos flickans- att betala DNA-test eller underhåll kan de inte heller krävas på pengar. Då finns inga andra alternativ än att lämna situationen till vad den är. Vanligt förekommande är att partnern rymmer för att undvika de ansvar som tillkommer vid en graviditet. En flicka berättar att hennes partner bodde granne med henne men när hon blev gravid försvann han, flyttade till en annan by och stängde av telefonen så att hon inte kunde nå honom. Här beskriver en flicka hur hennes partner rymde efter att först ha accepterat faderskap och sörjt för henne under några månader:

“After that he told me that 'you go back to your mommy's place for three days' and I went and after three days I came back home. He swear that he's there I reached there when he had went away and there is nothing in the home and the house. The neighbours told me that he went two days back, he sold the things. I looked for him he even denied for the pregnancy he told me the pregnancy is not for his, I can look for another father [---] I have been speaking to him but he can't even give me any coin for helping”

Citatet kan tyda på att han flyr för att undgå det ekonomiska ansvaret men även att han inte anser henne trovärdig när hon berättar att barnet är hans. Att så många män flyr sitt ansvar i Uganda gällande familjen kan ses som en strukturell copingstrategi. Ett kristillstånd blir ett faktum även för partnern till de gravida flickorna. Vanligt återkommande copingstrategier som Lennéer Axelsson (2010) påvisar vid krissituationer är flykt/undvikande och distansering. Val av copingstrategier påverkas av tidigare erfarenheter och socialt stöd i omgivning. Om socialt stöd saknas i form av ekonomisk assistans och tidigare erfarenhet om att fäder vanligtvis flyr sitt ansvar kan flykt bli en copingstrategi många män använder sig av. Vetskapen om att det är möjligt för männen att flyr blir således en vanlig strategi. Mäns flykt leder till en strukturell problematik som får större proportioner än för de enskilda individer som berörs.

6.3.3 Följder av stödsystemens reaktioner

Vi menar att graviditeten kan leda till en kris för flickorna, framförallt om de mister sina stödsystem. En kris hanteras genom olika copingstrategier. Valet av lämpliga copingstrategier påverkas av individuella resurser som hälsa, livsåskådning eller skicklighet i problemlösning. Valet av strategier styrs även av det stöd som finns runt individen som hamnar i kris (Lennéer Axelsson, 2010). Vi menar att det blir ett kristillstånd inte enbart för flickan utan även den försörjande familjen och partnern. Reaktionerna blir en symbol för de olika handlingsstrategier som används av parterna och krisen hanteras antingen konstruktivt eller destruktivt. Detta påverkar i sin tur vilka möjligheter flickan ges att hantera den individuella situationen samt kristillståndets nivå (Lennéer Axelsson, 2010). När vi pratat med flickorna om deras situation har vi funnit ett samband mellan välmående och icke-välmående beroende på befintliga stödrelationer. De som har familj och/eller partner som stöd har uttryckt glädje inför mammarollen och mindre stress över framtiden. De vet att de kan förlita sig på omgivande stödrelationer. En flicka beskriver hur hennes familj ska ta hand om hennes barn medan hon genomför en sköterskekurs:

”At first it was not that. I used to say that when I complete my secondary 4- mm that then I didn't have that phase- I didn't but when I complete secondary 6 I will be accountant but now I can't do that. ‘Cause this time mom can't give fees for s4-s6. She told me that it's the solution. Going for course or not. Whether I sit at home and like I'm taking care of my baby or I'm going for that. That is okay. I go for it yeah”

Flickans familj har hanterat situationen konstruktivt genom två copingstrategier, planerad problemlösning och positiv omvärdering. Detta har lett till att flickan getts fler möjligheter att

hantera den förändrade livssituationen. Desto fler tillgängliga copingstrategier desto bättre förutsättningar att anpassa sig till den situation som förändrats som potentiellt kan bli en krissituation (Lennér Axelsson, 2010). En flicka beskriver det motsatta. Hon saknar strategier baserat på att omgivande relationer försvunnit. Hon saknade strategier innan hon kom till organisationen men även inför framtiden. Hennes berättelse är stark:

”I went there for the money after I saw him (pojkvän). He was with his friends, he just ordered his friends to beat me, they beat me very bad. Me I felt very sick [---] Then the situation became worse, very worse. By that time I had nowhere to sleep, I had nothing to eat, I started moving on the street, I have nowhere to stay, nowhere to sleep, anything to eat. I looked for a job, I started working when I'm pregnant, I started working a lot. I worked for like two weeks. [---] They told me there they can't stay with me cause I'm pregnant. The condition of pregnant mothers is not good eh, and I left there [---] The young pregnant mothers have to be with somebody to protect us... and I don't have anything. Even the clothes I lose, my clothes here I don't have anything. Only most times yeah I spent my day sleeping where I don't even want to do”

Flickan har saknat husrum i två månader sedan partnern lämnade henne. Hon har försökt få hjälp av kyrkor samt genom att arbeta men blivit uppsagd och bortstött på grund av graviditeten. Att hon kom till organisationen var av en slump. En man passerade henne på gatan och hade kännedom om organisationen och hjälpte henne dit. Då hade hon inte ätit eller druckit på tre dagar. Detta citat visar vikten av stödsystem när den gravida tonåringen ska hantera sin förändrade livssituation. Problemfokuserad/uppgiftsinriktad coping är den problemlösning som ska syfta till att förhindra, förebygga eller förbättra en problemfylld situation. Antingen det som gett upphov till situation eller de efterföljande stressorer som ska hanteras. Känslfokuserad coping ska se till att reducera starka känslor samt tolerera en oföränderlig situation. När en individ saknar förmågan att balansera inre (känslfokuserade) och yttre (problemfokuserade) copingstrategier leder det troligt till att individen behöver hjälp. Speciellt om individen befinner sig i en negativ psykosocial miljö (Lennér Axelsson, 2010). Utifrån flickans beskrivning ser vi att det saknas verktyg på alla nivåer för att kunna hantera graviditeten och dess konsekvenser konstruktivt, både genom yttre problemlösning och inre känslohantering. Det saknas ekonomisk ersättning till ungdomar/barn, ekonomiskt utsatta familjer och ensamstående mammor. Om lagkrav på försörjning gentemot fadern till barnet eller föräldrarna existerat hade det troligtvis ändå saknats resurser hos dessa. Strukturen ger heller ingen möjlighet för känslfokuserad hantering i form av ungdomsmottagningar eller annat känslomässigt stöd. Omständigheterna kring en graviditet kan leda till ett kristillstånd som inte kan hanteras utan att

behöva förlita sig på samariter eller ideella organisationer. Att tillhöra kategorin gravida tonåringar leder till att de inte har möjlighet att försörja sig själva då exempelvis restaurangen inte lät flickan fortsätta arbeta på grund av hennes stigma. Flickan försökte vara en del av samhället och en normativ individ som kunde försörja sig trots hennes misskrediterade egenskap men tilläts inte (Lennéer Axelsson 2010; Corcoran 2000; Goffman 2014). Jewkes och Ndunas (2012) reflektioner kring ett strukturellt straff gentemot gravida tonåringar kan tänkas stämma även i den ugandiska kontexten. Ett försök att hantera fenomenet med gravida tonåringar leder till skrämstaktiker och straffar ungdomar som varit sexuella. Att istället bistå med konstruktiva verktyg, som exempelvis ekonomiskt bistånd, skulle kunna minska tonårsgraviditeter och även lindra konsekvenserna av dessa.

Det är inte bara familj och partner som anses vara viktiga stödrelationer, vi menar att även organisationer verkar som stödsystem i flickornas liv. Två av flickorna vi intervjuat fick sponsring till utbildning av organisationer men konsekvensen av graviditeten blev att stödet försvann. Flickorna hade vid intervjutillfället inte heller någonstans att återvända på grund av familjens och partners reaktion. Stödet från organisationerna hade därför kunnat leda till ytterligare strategier att hantera en redan stressfull situation. Att sakna strategier för att hantera den nuvarande situationen samt framtiden leder till starkare känslor av oro och rädsla. Det blir även svårare att acceptera situationen (Lennéer Axelsson, 2010). Då flickorna inte får fortsätta skolan kan leda till att den ekonomiska situationen försämras:

“I was worried because the situation at home was not so good [---] I'm very scared already. Now I don't even know if I can go back to school. How will I look? I will actually live a miserable life. Because I thought they would take me back to school”

Den malaysiska kulturen kan till viss del jämföras med den ugandiska. Det anses vara ett kulturellt och moraliskt brott med utomäktenskapliga sexuella relationer och påverkar således hur samhället hanterar fenomenet. I detta fall blev konsekvensen att flickans skolgång slutade sponsras av organisationen på grund av attityden i samhället. Dufåker et al. (2014) problematiserar hur den malaysiska kontexten saknar stöd för gravida tonåringar. Vanligt förekommande hos de tonåringar som hamnat i samma situation som våra intervjupersoner var nedsatt psykisk hälsa samt missgynnande sociala och ekonomiska förhållanden. Flickorna känner ofta skam och skuld i samband med sin graviditet när omgivningen har en negativ bild av dem och en hopplöshet inför

framtiden.

Genom intervjuerna såg vi en koppling mellan frånvarande ansvarstagande partners men även gällande flickornas egna fadersfigurer. Ett återkommande tema är att flickorna under sitt liv och i sin omgivning har saknat närvarande fadersfigurer. Flickorna har oftast växt upp med enbart kvinnliga försörjare trots att samhället är uppbyggt på en tanke om mannen som försörjare. West & Zimmerman (1987) skriver om hur könsroller redan under barndomen börjar formas och kategoriseras för att definiera skillnader mellan pojkar och flickor. De biologiska skillnader som finns mellan män och kvinnor skapar en tanke om att dessa skillnader är fundamentala och bestående vilket i sin tur skapar strukturella arrangemang som leder till en åtskillnad mellan feminina och maskulina attityder. Föreställningen om denna åtskillnad leder således till psykologiska, beteendemässiga och sociala konsekvenser. Det formar attityder och beteenden kopplade till män och kvinnor som blir en del av den sociala strukturen. Hirdman (1988) menar att detta meningsskapande och maktformande kring kön och genus finns på alla nivåer. Det som verkar i kultur och struktur påverkar hur vi tänker och konkretiseras även på ett individuellt plan. Det som gör denna könsordning ytterligare generell är två bärande strukturer som kan återfinnas i samhällen starkt präglade av ett patriarkaliskt synsätt. Dessa strukturer är isärhållandet av könen och mannen som norm, vilket är viktigt att problematisera. Vi menar att detta kan kopplas till det faktum att barn, oavsett kön, lämnas av sina fäder samt hur detta påverkar dem och samhället. Hos pojkar kan fädernas avståndstagande från ansvar reproducera idén om att det är tillåtet att fly från ansvar och åtaganden. Detta kan leda till ett normaliserande av frånvarande fäder och att beteendet stärks då attityden kring kön genomsyrar alla nivåer i samhället. Isärhållandet mellan män och kvinnor och konsekvenserna det får problematiseras av en flicka:

”In Uganda men take themselves to be like leaders for woman so they don’t allow women to be their leader. Like when you get married the man wants to rule everything in your life. These men sometimes make pregnant girl and they impregnates another girl and he denies both pregnancies. So I think they are not equal [---] Uganda is not a good place to like, to be a leader when you are a lady. ‘Cause like they can mistreat you. They can like, if you say a word, they can say 'why do you say like this?' or 'why you do like this?'. Men can say 'why can she talk when she is a lady?'. They think you can't be a president in Uganda when you are a lady- they can't be comfortable with it”

Citatet visar hur Ugandas samhälle gör skillnad på genus. Hirdman (1988) menar att sociala,

ekonomiska och politiska strukturer i samhället först och främst grundar sig i hur ett samhälle gör skillnad på genus. Hur samhället skiljer på genus kan ses som en process utifrån de föreställningar och förväntningar som tillskrivs de olika genus. Män och kvinnor föds inte in i sin roll utan skapas baserat på faktorer som speglar sig i kulturella, sociala och ekonomiska värderingar. Män och kvinnor har makten att definiera och göra mening av genus och skapar således kontexten de befinner sig i. I denna process blir kvinnor medskapande till denna ordningsstruktur av kön. Att kvinnor blir delaktiga i skapandet och reproduceringen speglar dock snarare hur de blir produkter av sitt samhälle, inte av en vilja att vara underordnad mannen. De flesta som befinner sig i ett system ser sällan hur de är positionerade och hur de påverkas. Vi menar därför att kunskapsspridning i alla åldrar skulle kunna synliggöra denna orättvisa. Ett jämställt samhälle är även aktuellt hos en av flickorna:

”Yeah it's important, very important. Not important but VERY important! [---] Ugandans take men like, women are down, yeah men are up, it's difficult for women to say something”

I nuläget är det svårt för kvinnor att få komma till tals enligt flickan. När en grupp tystas ned i ett samhälle ges de heller ingen makt att påverka. West & Zimmerman (1987) menar att det redan i barndomen definieras skillnader mellan flickor och pojkar. Skillnader definieras utifrån egenskaper som anses normativa för den kategori du tillhör. Att göra genus är en pågående aktivitet som sker i vardagen, på alla nivåer. För att förändra denna könsordning, där män gör sig till ledare över kvinnor, blir det av största vikt att flickor och pojkar redan i barndomen görs medvetna om problemet och att tanken om jämställdhet implementeras på alla nivåer i alla kategorier. Det är därför av högsta vikt att det sprids kunskap om jämställdhet i det ugandiska samhället för att komma till bukt med problemet.

7. Sammanfattning

Vi kommer här göra en kort sammanfattning av våra resultat och koppla dem till studiens frågeställningar.

Vilka omständigheter har lett till flickornas nuvarande situation?

Vår studie har visat flera omständigheter som gör att flickorna hamnar i den situation de befinner sig i och de går alla att härleda till landets strukturer. Den utbredda fattigdom som finns i de områden flickorna växer upp i leder till att de inte får samma möjligheter till utbildning som flickor i andra kontexter. Det är också de patriarkala strukturer som gynnar män som leder till att det finns en föreställning om att kvinnan behöver en man som tar hand om henne. Detta är något som flickorna tidigt får lära sig genom de olika system som omger dem. Familjens reaktioner på de graviditeter som blir resultatet av de relationer flickorna inleder leder sedan till att de inte kan stanna i hemmet. Familjen har inte resurser till att ta hand om en gravid tonåring eller ett barn till vilket leder till att flickorna måste söka hjälp någon annanstans vilket också ofta var anledningen till att de från början blev gravida.

Sexualitet och nyfikenhet kring sexualitet är något som är normalt för tonåringar i alla kontexter. Uganda är inget undantag men då det i landet inte erbjuds några verktyg för att förhindra graviditeter blir sexualiteten ett större problem för de ugandiska tonåringarna. Det handlar både om en brist på utbildning kring sexualitet och preventivmedel men också att abort är olagligt. Detta leder till att flickorna oftast inte har några medel att skydda sig med från början och sen heller inget val när graviditeten väl är ett faktum.

Hur upplever flickorna sin situation och hur hanterar de den?

Flickorna i vår studie uttrycker att de känt oro och rädsla kring sin situation. De som befunnit sig länge på organisationen har dock utvecklat olika copingstrategier för att hantera situationen. Studien visar att organisationen har en stor roll i att bidra med viktiga verktyg för att göra flickornas situation hanterlig och även få dem att bli tillfreds med situationen och sin framtida roll som mamma. Utvecklingen som syns hos de flickor som fått stöd och hjälp på organisationen visar betydelsen av denna typ av ideella verksamheter. Att på strukturell nivå införa liknande verksamheter tror vi skulle vara av vikt för att komma tillrätta med landets problematik gällande tonårsgraviditeter och dess konsekvenser. Detta kommer vi problematisera mer i den avslutande diskussionen.

Vilka omständigheter leder till att flickorna är tvungna att motta hjälp av organisationen?

Vi har i vår studie funnit ett antal omständigheter som tillsammans har skapat en situation som gjort flickorna tvungna att söka sig till en ideell organisation. Som tidigare nämnts är det först och främst de rådande strukturerna i landet som gör att kvinnor inte stärks till att vara självständiga utan lever i tron att det krävs en man som kan försörja dem. När de enligt strukturens regler låter sig sörjas av en man och blir gravida som konsekvens av relationen lämnas de ofta av mannen som förnekar ansvaret för den rådande situationen. Då familjerna ofta är stora och saknar ekonomiska resurser försvinner möjligheten att sörja för ännu en medlem. Detta leder i många fall till att även familjerna tvingas svika flickorna. Landets lagar och de patriarkala strukturerna blir en del av männens förnekande och bidrar till det beteende som påvisats i studien. Detta gör att flickorna lämnas till en oftast ohållbar situation när de förlorar den försörjning som samhällets strukturer tvingat dem att skaffa sig i form av en man.

8. Avslutande diskussion

I den avslutande diskussionen kommer vi framföra de tankar och frågor som uppstått i samband med vår studie. Processen har vid flera tillfällen känts känslomässigt tung och vi har reagerat starkt på de könsskillnader som är tydliga i Uganda.

Vår studie visar att strukturella åtgärder krävs för att stärka försvagade grupper i det ugandiska samhället. Att se till att alla kan ta del av rätten till utbildning leder till ett starkt deltagande på flera områden. Det hade kunnat stärka enskilda individers ekonomi såväl som landets ekonomiska tillväxt. En stark ekonomi leder till förbättrad hälsa och en välmående befolkning. Genom att implementera lagar och policys som ska stärka kvinnans roll och öka jämställdheten i landet skulle regeringen komma till bukt med fenomen som försvagar stora delar av befolkningen vilket leder till förödande konsekvenser. Den befintliga situationen med en låg medelålder, låg medellivslängd och en stor grupp barn som föds till en värld utan vuxna att se efter dem hämmar landets ekonomiska tillväxt. Då dessa barn inte ges möjlighet att utbilda sig eller delta på arbetsmarknaden, när kvinnor saknar möjlighet att försörja sig själva, det finns ett högt antal tonårsgraviteter samt att män som inte tar ansvar för varken sig själva eller svaga grupper blir det tydligt att regeringen har mycket arbete att utföra. Vi menar att det främst krävs strukturella insatser i form av förändrad lagstiftning och införande av statligt stöd men att dessa åtgärder måste utföras på alla nivåer i samhället. Lagar bör inte införas om de inte efterföljs eller ger konsekvenser. Att det sitter människor vid makten i landet som saknar kunskap inom kvinnofrågor som abort, preventivmedel, graviditet och sexualitet med dess konsekvenser visar på de stora brister som finns i landets styre. Det är inte enbart barn som bör utbildas för att skapa en bättre framtid för landet utan även den vuxna befolkningen och makthavarna. En ökad kunskap kring landets mångdimensionella problem och vad kulturella värderingar leder till för konsekvenser hade kunnat bidra till flertalet lösningar. Att kunskap sprids på alla nivåer blir således en bidragande faktor till de förändringar som krävs i landet.

För att skapa förändring krävs kunskap om de problem som existerar och genom forskning inom olika områden skulle problemen kunna belysas och således förändras. Under vår uppsats har vi hittat flera intressanta ämnen som kräver vidare forskning. Att se hur familjer påverkas när de tvingas stöta bort sitt barn, att finna de anledningar som gör att männen flyr ansvar och hur den nuvarande lagstiftningen påverkar den befintliga situationen för gravida tonårsflickor är några exempel. Röster från alla inblandade parter i fenomenet vi har studerat kan öka kunskapen och nyttjas för att utveckla system för förändring. Vi har under studien sett att människor i Uganda törstar efter kunskap, utbildning och möjlighet till egenmakt. Att förhindra detta leder till en

försämrad utveckling inom flera områden i Uganda men även ett sämre välmående för både kvinnor och män. Vår studie har belyst viktiga aspekter som reproducerar problematiken kring tonårsgraviteter i Uganda. Vi hoppas och tror att studien kan utgöra en grund för vidare forskning inom området.

Referenser

Andersson, G. (2013). Utvecklingsekologi och sociala problem. I Meeuwisse, A. & Swärd, H. (Red.). *Perspektiv på sociala problem*. Lund: Studentlitteratur.

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber.

Corcoran, J. (2000). Ecological factors associated with adolescent sexual activity. *Social work in Health Care*, 30(4), 93-111.

Darroch, J. E., Frost, J. J., & Singh, S. (2001). *Teenage Sexual and Reproductive Behavior in Developed Countries* (Occasional Report No. 3). New York; Washington: The Alan Guttmacher Institute.

Dufåker, M., Ghazinour, M. & Jana Saim, N. (2014). Teenagers' Experiences of Pregnancy and the Parents' and Partners' Reactions: A Malaysian Perspective. *Journal of Family Violence*, 29(4), 465-472.

Ecological systems theory. (2016, 11 november). I Wikipedia. Hämtad 2016-11-11, från https://en.wikipedia.org/wiki/Ecological_systems_theory

FN/Globalis. (2013). *Uganda*. Hämtad 2016-11-04, från: [http://www.globalis.se/Laender/Uganda/\(show\)/indicators#sub-list-0](http://www.globalis.se/Laender/Uganda/(show)/indicators#sub-list-0)

FN, The World Bank, (2016). *Adolescent fertility rate*. Hämtad 2016-11-04, från: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.ADO.TFRT>

Goffman, E. (2014). *Stigma: den avvikandes roll och identitet*. Lund: Studentlitteratur.

Hertfelt Wahn, E., Nissen, E. & Maina Ahlberg, B. (2005). Becoming and Being a Teenage Mother: How Teenage Girls in South Western Sweden View Their Situation. *Health Care for Women International*, 26(7), 591-603.

- Hirdman, Y. (1988). Genussystemet - reflexioner kring kvinnors sociala underordning. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, (3), 49-63.
- Kalman, H. & Lövgren, V. (2012). *Etiska dilemman: forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups.
- Kvale, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Kyoheirwe Muhanguzi, F. & Ninsiima, A. (2011). Embracing teen sexuality: Teenagers' assessment of sexuality education in Uganda. *Agenda*, 25(3), 54-63.
- Jewkes, R & Nduna, M. (2012). Denied and disputed paternity in teenage pregnancy: topical structural analysis of case studies of young woman from the Eastern Cape Province. *Social Dynamics*, 38(2), 314-330.
- Landguiden. (2011, 2015, 2016). *Uganda*. Hämtad 2016-11-04, från www.landguiden.se
- Lennéer Axelsson, B. (2010). *Förluster: om sorg och livsomställning*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Matthew, D. & Sutton, C. (2016). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Meeuwisse, A. & Swärd, H. (Red.). (2013). *Perspektiv på sociala problem*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Moore, A., Kibombo, R. & Cats-Baril, D. (2014). Ugandan opinion-leaders' knowledge and perceptions of unsafe abortions. *Health Policy and Planning*, (29), 893–901.
- Nobelius, A-M. (2014). Adolescent pregnancy in Uganda. In Cherry, A. L. & Dillon, M. E. (Ed.). *International Handbook of Adolescent Pregnancy*. New York: Springer Science & Business Media.
- Payne, M. (2008). *Modern teoribildning i socialt arbete*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Sida. (2016). *Utvecklingen i Uganda*. Hämtad 2016-11-04, från <http://www.sida.se/Svenska/Har-arbetar-vi/Afrika/Uganda/Utvecklingen-i-Uganda/>
- Uganda Legal Information Institute, Penal Code Act 1950,

Hämtad från 2016-11-08: <http://www.ulii.org/ug/legislation/consolidated-act/120/>

Unicef. (2015). *National strategy to end child marriage and teenage pregnancy*. Kampala: Unicef Uganda.

Vetenskapsrådet. (1990). *Forskningsetiska Principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet.

West, C. & Zimmerman, D. (1987). Doing Gender. *Gender and Society*, 1(2), 125-151.

Wiley, Population Council. (2011). Uganda Demographic and Health survey, Uganda 2011. *Studies in Family Planning*, 44(3), 355-364.

World economic forum. (2016). *The Global Gender Gap Report 2016*. Cologny/Geneva: World Economic Forum.

World Health Organisation. (2016). *Adolescent pregnancy*. Hämtat 2016-11-12, från: http://www.who.int/maternal_child_adolescent/topics/maternal/adolescent_pregnancy/en/

Bilagor

Intervjuguide

Age? Place of birth/where do you come from? Do you have any education or work?

When are you expecting your baby (approx.)?

How long have you stayed at (NGO) and where did you stay before coming there?

How did you get in contact with the NGO?

Why was it necessary to get help from the NGO?

What circumstances led to the pregnancy?

Is the father of the baby taking responsibility- is your family taking responsibility? How did your partner/family react to your pregnancy? What happened when you told the babyfather?

Have you gotten help or will you get help from any other person/institute/NGO/community other than the current organisation (how will this affect your situation)?

What do you feel about the pregnancy and your situation, what are your thoughts about the future (especially after leaving NGO), do you know where you are going to stay after resettling?

When did your parents have their first born? How many siblings? Did you consent to having sex with the babyfather? Do you feel rejected? Did you ever consider abortion? Do you think the pregnancy could have been avoided with more knowledge about contraceptives and abortion?

Before you got pregnant, how did you see your future? Did you want to use contraceptives yourself? Did your parents ever warn you about pregnancy, STD:s etc or did they only talk about abstaining? Was it planned or unplanned?